

4-dik sz. Január 28. 1866.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐ-TULAJDONOS:

SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ:

EMICH GUSZTÁV.

A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi RUSZ K.

Előfizetési föltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6	frt —	kr.
félévre	3	frt —	„
negyedévre	1	frt 50	„

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja: 3 hasábos petitsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetékek a kiadóhivatalba (Barátok-tere 7-dik sz.)
a kéziratok pedig a lap szerkesztőségéhez (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
levelekben intézendők.

PEST, 1866.

NYOMATOTT EMICH GUSZTÁV
M. AKAD. NYOMDÁSNÁL.

TARTALOM.

Cikkek: „Irányi Dániel“ — „A beteg Liza.“ *Udvardy Gézádtól.* — „Baróthy Ilona.“ (beszély) *Jókai Mórtól.* — „Egy ország, a hol embereket áldoznak föl.“ — „Az 1447. s 1505-diki rákosi országgyűlések tagjai.“ — „Kisfaludy Károly nemtője.“ *Mátray Ernőtől.* — „Azsiai élményeim.“ *Dr. Oroszhegyi Józseftől.* — „Egy hét története.“ *Vadnai Károlytól.*

— Vegyes közlemények. — Névalírások. — Ujdonságok. — Levelezések. — Irodalom. — Nemzeti színház. — Szerkesztői üzenetek.

Képek: „Irányi Dániel.“ — „Bahadu trónfoglalása.“ — „Emberáldozat Dahomejban.“ — „Emléklap a Kisfaludy Társaság 1866-dikai közgyűlésére.“ (Febr. 6-án.)

Levelezések.

Halas, jan. 22. (*Egy magyar mezőváros.* — *Gőzmalmunk.* — *Kaszinónk elnöke.* — *Vadásztársaság.*) Városunk, mely terjedelme, népsége s értelmiségénél fogva az elsőbrangu mezővárosok közé tartozik, újabb időben szépen halad. Ipara és kereskedése elég élénk, mely utóbbinak tetemes lendületet adott a két év óta működő gőzmalom, s ez igen dicsért lisztkészletével nemcsak hazai, hanem külföldi kereskedőkkel is összeköttetésben áll. — Van hatosztályu gimnáziumunk s kaszinónk, mely háromévi fennállása óta tisztviselőinek tapintatos eljárása következtében szépen gyarapodik. Most tartott tisztújításán elnöke Polányi Gy. József úr lett, ki előde Zseny József ur nyomán anyagi áldozattal is céljául tűzte ki a könyvtár gyarapítását. Társaséletünkre vonatkozólag irhatom, hogy a farsang folytán bálókra is van kilátásunk s ezenkívül van vadásztársaságunk, mely hetenként tartott vadászatával szép eredményt tüntet föl; többek közt egy-egy ily társas vadászatkor két rendkívül nagy farkas, más alkalommal egy vadmacska, mindannyiszor azonban több nyúl és róka esett áldozatul.

—r.—

D-Földvár, jan. 26. (*Bíró-választás, legény-egylet, kaszinóbál, színészeink.*) E hó első hetében nagy-szerű néptölgás s zaj figyelmeztettek bennünket, hogy nagy események kora érkezett meg; egy ily kis városban nagy dolog a bíró-választás. Jelenleg is három jelölt volt, két polgár s egy iparos, végre is ez utóbbi lett bíró, ki bírói széke elfoglalása első napjaiban is célszerű s közhelyeslést nyert intézkedései által mutatta meg, hogy ő méltó, s helyén áll városunk élén. Városunkban a fő es-

peres ur buzgólkodása folytán s elnöklete alatt kath. legényegylet alakult, hova minden vallásbeli fiatalság összegyűl, anélkül, hogy egy szóval is érintve volna a hitkülönbség. Ez egylet már is ki-tüntette életrevalóságát, eddig is jó csomó könyvet — mintegy 120 db. — rendelt meg, két magyar lapot járát, s a jelen munkaszünet miatt utazó szegény vándorlegényeket betegségökben segíti stb. Kaszinó-bálunk f. h. 24-kére volt kitűzve, az egylet könyvtára és valami jótékony cél — tán az irói segélyegylet javára. Színészeink is vannak — azaz voltak, — mert már menni készülnek. A mi előadásait illeti, nem igen lehet dicsekedniök. Isten velünk a viszontlátásig! — i. — f.

Rozsnyóról e hó 23-dikáról írják lapunknak, hogy e felvidéki városunkban a téli idény főélvezetét műkedvelő előadások képezik s mint ritkább eseményt főlemlithetjük, hogy az itt állomásozó cs. k. katonaság altisztjei is, (a francia zuávok példájára) alakítottak maguk közt műkedvelő társulatot, mely a „Cigány“ színművet német nyelven adta elő. A helybeli gimnázium tanulói segélyegyletük javára szintén rendeztek színi előadást, s ez mind szellemileg, mind anyagilag sikerült. Tiszta jövedelem 200 ft volt. Ez alkalmából különösen kiemelik Feymann Matild kisasszonyt, igen szép szavalatáért.

Vác, jan. 24. (*Műkedvelők.*) Városunkban a műkedvelők részvényekre színpadot építettek, s ezen legelőször Kisfaludy „Pártütők“ című darabját igen ügyesen adták. A bejövő összeg a részvényesek kielégítése után jótékony célra fog fordíttatni.

Várföldi.

Ujdonságok.

— (*Ő Felsőgeik Pestre érkezése.*) Császár és Császárné Ő Felsőgeik jan. 29-diki utazásának programja. 8 órákor reggel indul el a magánvonat Bécsből; Marcheggén Ő Felsőgeiket tárnok ő excellentiája és Lichtenstein katonai kormányzó fogadják. Megáll ezenkívül az udvari vonat Pozsonyban 4, Szencen 2, Tarnócon 3, Érsekújvárott 5, Nanán 5, Vácson 3 percig s fél háromkor délután Pestre érkezik.

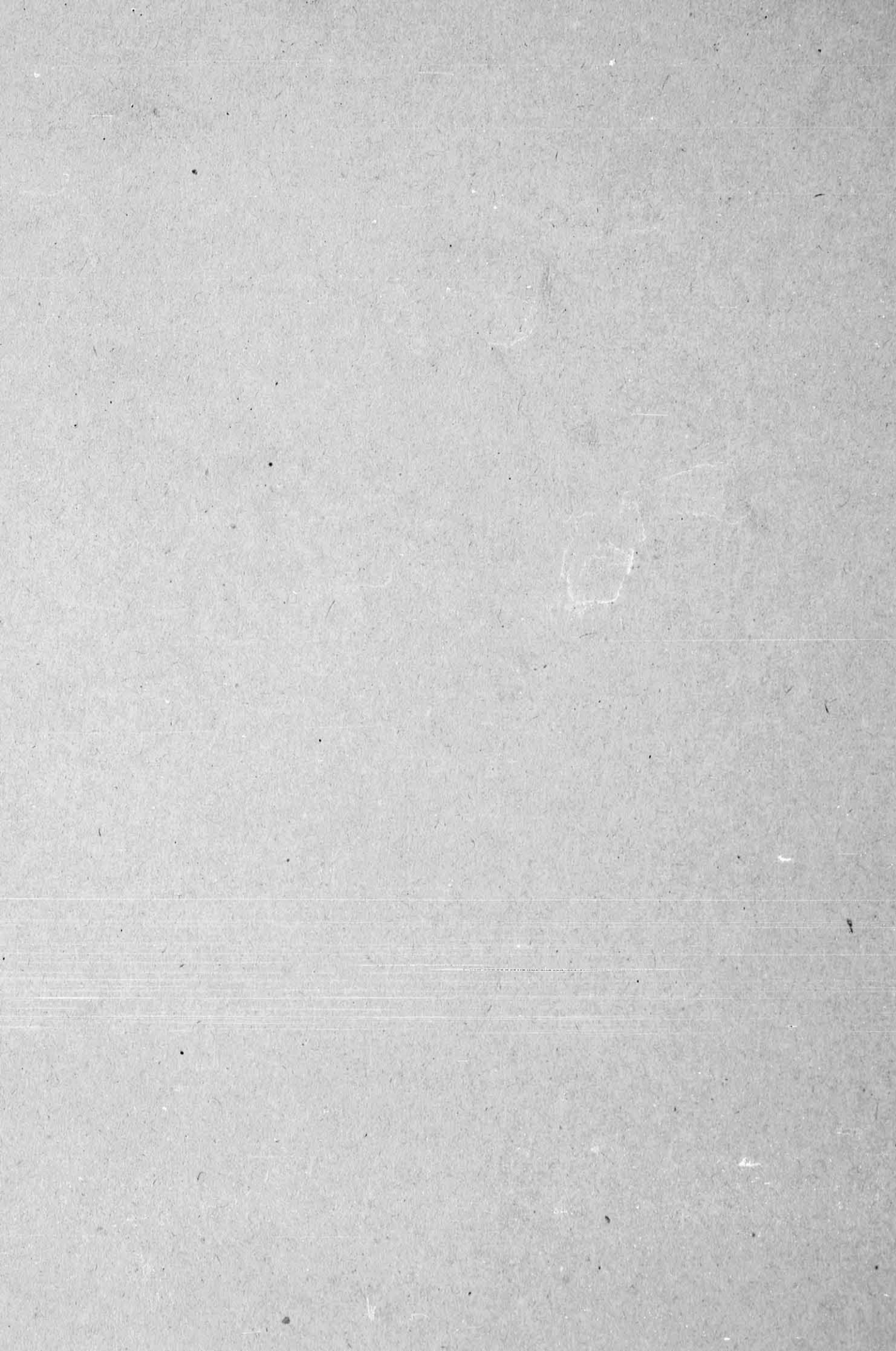
— (*A „Kisfaludy-Társaság“ ez idei közgyűlése*) febr. 6-dikán, a délelőtti órákban az Akadémia disz-termében különös ünnepélyességgel fogja megtartani. Figyelmeztetjük erre a közönséget.

— (*A bukaresti magyar templom*) teljes kiépítésére fővárosunkban igen szépen gyűlnek az adakozások; az összeg eddig is több száz fra rug s

remélhetőleg még mindig fog növekedni. Főuraink bizonyára nem maradnak Kuza fejedelemasszony mögött, ki több ezer piasztterrel járult ezen magyar templom fölépítéséhez.

— (*Dembinszky tábornok nővére.*) Párisi hírek szerint a lengyel és a magyar forradalmi harcokból ismeretes, s tavaly Párisban elhunyt Dembinszky tábornok egyetlen nővére Párishoz nem messze, mult évi dec. 22-dikén meghalt. Dembinszky Anna mitűn hazájából, a politikai mozgalmakban részvétele miatt száműzetett, Franciaországban tizenöt évig oly évdíjából élt, melyet, szintén száműzetésben élő vagyonos lengyel és orosz családoktól kapott. Temetésén számos me-nekült volt jelen.

— (*Titkárul, vagy valamely magán levelezőül*)

Második évi folyam.

4. szám.

Január 28. 1866.

Irányi Dániel.

Több ízben volt már alkalmunk olvasóinkat a lapokban oly honfitársainkkal közelebbről is megismertetni, kiket végzetük hazájuktól messzire sodort, de a kik azért az édes otthonnak nyújtják gyümölcseiket; kik a honatalanság nehéz küzdelmei között sem feledkeztek meg honuk javáért is munkálkodni, s kik vándor pályájuk tapasztalatait, — miként az idegen éghajlatok alatt bolyongó természetbúvár az ottani terményeket — honosaik s a következő nemzedék javára s okulására gyűjtögettek.

Ily férfit ösmer a magyar közönség Irányi Dánielben, lapunknak, megindulása óta egyik legkitünőbb munkatársában, kinek élete s működéséről egynemely részlet elbeszélését is bizonyára örömmel veendi az olvasó.

Irányi Dániel e század második tizedében, a Szepesség Topore nevű helységében született, hol atyja ágostai hitvallásu lelkész vala. Iskoláit

az eperjesi kollégiumban végezte s pedig oly kitünő sikerrel, hogy ott tartózkodása utolsó éveiben a magyar irodalom tanárává választott, minek következtében jogásztársai előtt nagy tekintélyben részesült.

Jurátusi éveit Pesten töltötte s a forradalom kitöréseig ügyvédi pályán működött. Ujabb történetünk legválságosabb napjaiban neki is kiváló szerep jutott, s majd mint kormánybiztos Kassán és Eperjesen, majd mint

lipótvárosi képviselő a nemzetgyűlésben jelent meg. Életének ezen időszakára fölött itélni nem ily vázlatos életírat, hanem a történet dolga

Irányi Dániel.

A világsi katastropha után télig az országban bujdosott s aztán hamis utlevéllel Svájcban keresztül Franciaországba menekült, hol elejénte igen rossz dolga volt, mert magyar létére Páris közelében egy kis városka magán iskolájában kénytelen volt a latin nyelv tanárául szegődni. Itt képezte ki magát a francia nyelvben annyira, hogy később Páris első lapjaiba cikkeket s önálló munkákat is írhatott e nyelven.

Később Párisban De Gerando (neje Teleki grófnő) két gyermekét és Kiss Miklós fiát nevelte, s bárha szegényes körülmények között élt, az emigrációnak még nagy urai is, — kik közül azóta már számosan itthon vannak s részt vettek vagy vesznek politikai mozgalminkban, — még ezek is tisztelték szilárd jelleme miatt, miért is őt a bujdosók Catojának nevezték. Nem kedvező anyagi viszonyai dacára mindig ő volt az első, ki, midőn másnak rossz ment dolga, sietett rajta segíteni s kivált honfitársaink irányában a legnagyobb készséggel és erélylyel működött e tekintetben, saját szűk erszényéből kezdvén a segítélyezést.

Ezen adatokat kitünő tudósunk, dr. Henszlmann Imre ur szivességéből közöljük, ki hosszas s többszöri Párisban tartózkodása idején nemesak ismeré Irányit, de vele baráti viszonyban is vala. De más részt magunknak is többször volt alkalmunk jeles munkatársunk nagy és sokoldalú képzettsége és tudományához méltó jó szivéről tudomást szerezni, midőn tollal szerzett keserves tiszteletdíját a legnemesebb célokra áldozá.

Mindamellet, hogy a leckék adásávali kenyérkeresete igen sok idejét rabolta el, hogy igen gyakran gyöngéledett s hogy egészsége még most sincs egészen helyreállitva, mégis szabad idejét igen szép sikerrel a politikai, de főképen a nemzetgazdászati tudományok tanulmányozására fordította, sőt még a történelemre is.

Ha a külföldi lapok hazánkat megtámadták, (s ez évek előtt vajmi gyakran megtörtént, midőn bérenc tollak igyekvének az itthon roskadó rendszer tekintélyét külföldön támogatni!) ilyenkor mindig ő volt a legelső, ki erélyes védőjeként lépett föl; s bár igen ritkán sikerült cikkeit az illető lapokba fölvetetnie, kísérleteit mégis mindannyiszor megújította s nem kedvetlenedett el, bár hány-szor utasították is vissza. E tekintetben érdeme nem csekélyebb, mint a szintén catoói jellemű Maniné, ki számnélküli sok hirlapi cikkével a „Debats“ szerkesztőségénél naponkint antichambrirozott.

Viszonyainknak a külfölddel megismertetése céljából francia nyelven két kötetben közrebocsá-

totta a magyar forradalom történetét s a lapokban számtalan cikket közölt, melyek Bach és Schmerling kormányai alatt politikai bűneinek listáját csak szaporithatták, melyeket azonban mai kormányférfiaink bizonyára érdemül rónak fel, mert hisz épen azokra sütötte rá bukásuk a politikai tévedések bélyegét, kik a mai fordulat tényezőit üldözik.

A mult év novemberében e lapok szerkesztőjéhez intézett egyik levelében többek közt így szól:

„Lássam uram, én önökkel élek, communicálok, habár ötszáz mértföldre lökött is el a végezet. Fához hasonlítok, melynek ágai, törzse a szomszéd kertben maradnak, mialatt gyökei amott feneklenek. Onnan szivok én leginkább tápot, virulva, mikor az anyai földet jótevő esők áztatják s hervadozva, mikor aszály szárítja az édes talajt. A gyümölesöt is, mi kevés ágaimon terem, oda szeretném szórni mind haza, szintugy sajnálva, mi abból a szomszéd kertbe hull. Mások a nélkül, hogy azért hűtlenek lettek volna, polgárjogot kerestek itt-amott; én nem kerestem új hazát s nem is fogok, míg becsület viselni a magyar nevet. A francia, az angol trónok fényesek, s én mégis egyikért se mondok rólad le, én hazám!“

Mily honszeretet, mily magasztos érzés, mily jellem sugárzik elő ezen sorokból, melyek minden keresettség, minden igény nélkül irattak. Erősen hiszszük, hogy azon percben, midőn a fejedelmi szó a hontalanul bujdoklók előtt megnyitja a haza határainak sorompóit (és ez időt nem messze hiszszük lenni,) Magyarország egyik leghivebb fiát fogja Irányiban keblébe ölelni.

E sorokkal azonban majdnem eltérünk ösmeretési feladatunktól. Meg kell még említenünk, hogy Irányi jelenleg is egyike legszorgalmasabb íróinknak. Neve kitételével a „Hazánk“ közlött tőle először cikkeket, s azóta a „V. Ujság“ és „Uj Korszak“-ban is így jelentek meg. Régibb, jobbra politikai tartalmu levelei Sz. D. jegy alatt a „Magyar Sajtó“-ban igen gyakran ismertették az olvasó közönséggel leginkább a franciaországi közállapotokat.

S mert épen most vagyunk a Kisfaludy-Társaság ez évi közgyűlésének küszöbén, midőn ki fogják jelenteni, hogy e társulat kül-tagjaiul az oly férfiakat is megválasztja, kik irodalmunkat a külfölddel ismertetvén, irányunkban érdemet szereztek maguknak, — ez okon végül nem hallgathatjuk el, mikép Irányi egyik kiválóbb érdeme, hogy ma már Franciaországban is ösmerik Petőfink költeményeit; mert ő volt az, ki Chassin számára

Petőfi költeményeit lefordította s ez valóságos sisiphusi feladat, mert a francia soha sem tudott úgy beleélni viszonyainkba, a hogy szükséges volt, midőn kiválólag magyar nemzeti költőt kel-

lett fordítania. Ezzel azonban nem célozunk arra, hogy taggá választassék, miután Irányi szerénysége minden kitüntetéstől idegenkedik, hanem csak érdemeit ezen oldalról is fel akartak tüntetni.

A beteg Liza.

— Herwegh költeménye. —

Karácsony-éj van. — Szegény Liza bágyadt;
Megy-megy a külvároson át.
Nincs a ki vetne neki ágyat
Világra hozni magzatát.
A büszke kastély ugyan ott áll,
S ott minden fényes lángban ég
Kórházba Liza! takarodjál!
Ott születik a nép!

„Szegény férjem! hajítsd el orsód!
Meg nem bir az most váltani;
Koldúlni kell bölesőt, koporsót:
Allons enfants de la patrie!
Szegény! ez életunttá válik
Mielőtt a világba lép
— Csitt, esitt! csak a kinok lakáig!“
Ott születik a nép!

„Ma a szegények istenének
Dúsgazdag úr ad ünnepet;
De asztalához — azt hívétek —
Az irgalom leülhetett?
Vagy egy könyvet a vigalomnál
Lát a pohár vagy a eserép?“
Kórházba Liza! takarodjál!
Ott születik a nép!

„S nekem mily kínból jut ki részem —
Oh gyermekem! ki mondja ki?!
Belőled egykor még mi léssen?!
Allons enfants de la patrie!
A ti magzattoknak — ti dúsak —
A gond pehelyt pehelyre tép;
Én csak egy árokhoz is jussak“
Igy születik a nép!

„Hiszen csak még a dob peregne,
Csak egy zászló lobogna itt!
Lehetne pólád: összeszedve
A lobogónak rongyait;
Még keresztelve is meg volnál,
Bár pap szava sem hangzanék“
Kórházba Liza! takarodjál!
Ott születik a nép!

„Kedves kicsiny szívem! mi vár itt?
Miért is erre tartani?
Csak még ama hősök poráig —
Allons enfant de la patrie!
A juliusi oszlop ott van,
Tündöklő hajnalpírban ég!“
S lerogy a lépesón féligholtan. —
Igy születik a nép!

Udvardy Géza.

Baróthy Ilona.

Beszély.

Irtá *Jókai Mór.*

(Folytatás.)

A zsákpárbaj az olasz udvaroknál nem volt szokatlan neme a tornának, s épen oly ünnepélyes ordáliának vétetett, mint mikor két keresztyén ember kifent karddal tör egymás ellen, s voltaképen semmivel sem nagyobb bolondság az utóbbinál.

Virágvasárnapját megelőző szombaton ment végbe a különös párharc, az udvar és a nép szeme láttára.

A két küzdő fegyvertelenül jelent meg a küzdőtéren, főveg és sarkantyuk nélkül. Ott megvizsgálták, hogy nincsen-e náluk rejtett tör, vagy egyéb ártó eszköz, a mivel egymás életében kárt tehesenek; azután mind a kettőnek kezébe adtak egy durva szövetti zsákot.

Dória Bálint elhajtá a magát. Minek több egy-

nél? Ellenfelét saját zsákjában is megfoghatja, ha tudja.

Hanem ez a tudás a legkeserveesebb feladat. Mert az ellenfél, természet jóval magasabb, erejére nézve sem megvetendő; aztán eleven embertől, a ki lovageimert visel, ennyi szem láttára nem lehet azt kívánni, hogy mintegy akarattalan tömeg, magát egy szűk zsákba, akár alulról, akár fölülről kezdve bele engedje szép szerével rázatni.

Azonkívül még Ilona jelenléte is fokozta a két ifju erélyét, kibe Cefrani nem kevésbé volt szerelmes, mint Dória.

Midőn Cefrani üres kézzel látta maga felé közeledni Bálintot, ő a maga zsákját karikába gyűrve jobb markába fogta s eldugta a háta mögé, míg

előrenyújtott balkarjával ellenfelét kötekedő tusára ingerlé.

Cefrani ügyes öklöző volt, s nem volt kevesebb szándéka, mint Bálintnak alkalmilag egy hatalmas ütést adni az arcára, s míg annak a szemei kápráznak, jobbójával hirtelen a fejére vetni a zsákot.

Bálint azonban észrevette a goromba szándékot s midőn Cefrani ökle nagyon közel járt az orrához hirtelen megkapta azt mind a két kezével s öklénél fogva egyet facsarított a karján, a mitől az kénytelen volt egyszerre háttal fordulni felé s a következő pillanatban már a fején volt a zsák.

Hiában szabadította már azután ki öklét Cefrani Dória kezéből, hiában feszíté oldalbordáiba könyökét, hiában rugdalt, kapálózott; a zsákból nem birt menekülni. Utóbb elestek a földre, ott hempergöztek, egymást tépve, döngetve; de azért mégis az lett a viadalnak a vége, hogy Bálint egész a bokájáig húzta Enricóra a zsákot, s a két lábánál övével összekötötte a közönség rengeteg hahotája között.

Akkor azután felveté a tele zsákot a vállára, s odavitte azt az emelvényre Ilona elé.

Ott azután lábra állítá, s megfogván fogával a zsákot, ott a hol a varrás volt rajta, egyet repesztett azon, — kése nem volt, hogy szakithatta volna, — épen csak akkora nyilást repesztett rajta felülről, a hol Enrico kidughassa a fejét.

— Most valld meg, hogy nem volt igaz, a mit felőlem híresztelél.

A zsákból kidugott fő töredelmesen hajolt előre, mint a ki igent int.

— Megköveted-e őt és engemet a király és a nép előtt?

A begyürt lovag csak nem felelt, s midőn Dória egy kis csendes hátbauítással figyelmezteté, hogy most ne sokat gondolkozzék azon, hogy mit mondjon, akkor vette észre, hogy a kihez beszél, az egy élettelen alak; arcában semmi vér, szemében semmi fény.

Hirtelen végig repeszté az egész zsákot, mire Cefrani, mintha minden tagja úgy lett volna külön összerakva, lábaihoz roskadt.

Talán elájult, — talán tetteté magát, — vagy talán megölte a szégyen?

Cefrani gróf, mikor fiát legyőzve látta, hirtelen eltávozott, leányát Pelinettát is magával vivén; a király az élettelen Enricót is utána küldé. Az olasz család még azon éjjel elutazott; azt mondák Görögországba mentek. Élve vitték-e el magukkal Enricót, vagy halva? az nem tudatott meg. Nem is igen tudakozódtak utánuk.

Hanem ez eset után Dória és Baróthy átlátták, hogy a gyermekekkel tovább tréfálni nem lehet, mert azok nem gyermekek többé.

A király is azt mondá nekik:

— Házasítsátok őket össze minél előbb, mert különben ez a tüzes fickó minden nap megeszi egy lovagomat, a ki a kedvesére mer nézni.

Ugy is történt. A lakodalmat megülték még azon évben uj kenyérrel, s alig volt az uj pár a mézes hónapokon tul, midőn Lajos királynak Lengyelországba kellett menni, hadjáratra gonosz északi népek ellen; (bár akkor láttunk volna hozzá, hogy jól elkerteljük magunkat előlük!)

A királytól Dória Bálintnak sem lehetett elmaradnia. Atyja beteges volt már, nem mehetett a téli hadjáratba; a fiúnak kellett folytatni a haza iránti kötelességet. Egyébiránt ipja is vele ment, Baróthy, ki még mindig megölte a nyerget.

Bizony öt hónapot ültek ottan, és Bálint és Ilona öt hónapig nem láthatták egymást. Izenetet is csak gyéren vehettek egymástól. Lengyel kereskedők hordták akkor a levelet.

Az ötödik hónap végén mind a kettő izenetet kapott egymásfelől. Bálint örvendetést Ilonáról; Ilona szomorut Bálint felől.

Bálintnak apja irt Budáról, hogy neje fiat szült, szerencsésen, gyermek és asszony ép, egészséges.

Ilonának is apja irt Lengyelországból, hogy Bálint ugyan kitüntette magát a harcban; hanem nehéz sebet kapott; soká tartott, mig felüdült, most azonban már kigázolt a bajból, s mihelyt annyira fellábad, hogy a hosszú utat tengelyen megteheti, a vezér parancsára, haza fog Budára indulni.

(Folyt. köv.)

Egy ország, a hol embereket áldoznak fel.

— Dr. Répin francia tengerészeti orvosnak 1860-ban Dahoméjba tett utazásából. —

III.

(A dahoméjiek vallása. — Nők. — A férfiak s foglalkozásuk. — Rabszolgák. — Az emberáldozatok szokott ideje. — Ghézo király temetése s a vele elvenen eltemetettek. — Bahadu királyját proklamáltatása. — Egy hollandi kereskedő Aboméjban. — Az emberáldozatok leírása.)

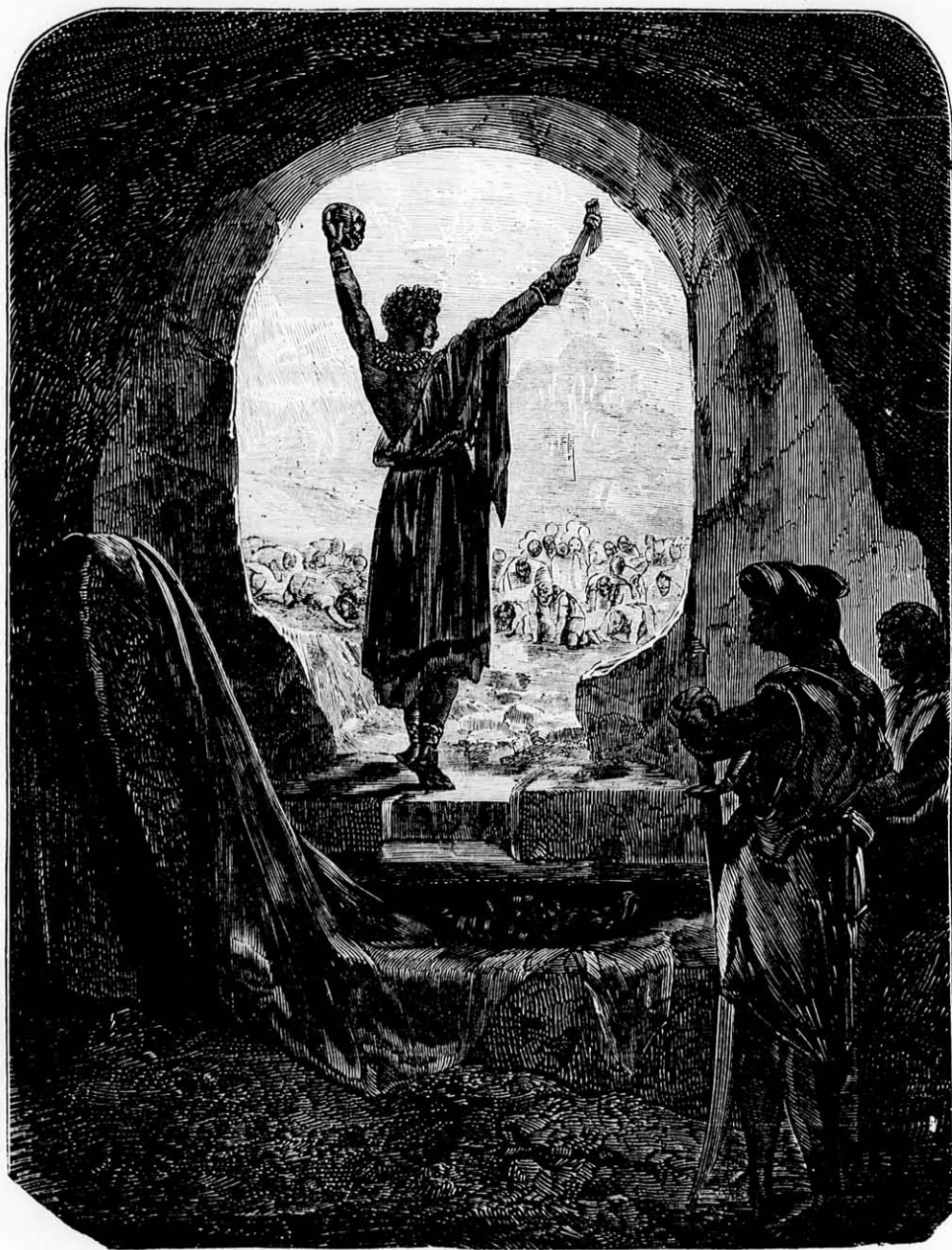
A mi a dahoméjiek vallását illeti, mindenekelőtt egymásnak ellentett két fő lényben: a jó és gonosz szellemében hisznek, s innen ered, hogy mig a jótevő istenségnek egyszerűen csak imák-

ban adnak hálát, addig a gonosz szellem haragját mindenféle és sokszor förtelmes emberáldozatokkal igyeksenek lecsillapítani.

E nép az élet semmi fontosabb eseményét: például a házasságot, születést, vagy holtjai eltemetését nem ünnepli meg. A fekete ember, ha meg akar házasodni, jövendőbelijét pénzen veszi, s így módon annyi feleségre tesz szert, a mennyi neki

viselnek, hogy azokat hajfonadékkal kell föntartaniok, nehogy fülüket leszakítsák. Tetovirozni e nép nem szokta magát, e helyett azonban arcát és combjait veres és fehér színekkel fösti be.

A férfiak egyedüli foglalatossága halászat, vadászat és hadviselés s rabszolgáik helyzete türehető, kiket a család egyéb tagjaitól alig különböztethetni meg; ezek verést csak nagyobb vétkekért, pél-

Bahadu trónfoglalása. (Szövege a tulsó lapon.)

tetszik, vagyis inkább: a mennyit eltarthat. A királynak több száz neje volt.

A dahoméji nők elég csinosak, középtermetűek, szép szeműek s kezeik és lábaik kicsinyek. Öltözetük csak egy rövid szoknya s ékszerű bokájok fölött s karjaikon rézből, ezüst vagy aranyból széles karikákat, nyakukban s esipőik fölött üveggyöngyökből füzéreket s oly hatalmas függőket

dául tolvajlásért kapnak, mire igen hajlandóak. Élet és halál fölött itélni csak a királynak van joga. Temetőik ninesenek s halottját mindenki saját kunyhójában ássa el.

A dahoméji férfiak alacsonyok, de izmosok, fáradhatlan gyaloglók s rendkívül ügyesek. Szükségből józanok, de ha alkalmuk nyílik rá, határtalanul mértéktelenek.

Az ország helytartói s helység előjárói minden évben el szoktak a fővárosba jönni, magukkal hozván ilyenkor az alattvalók adóit, mik kaurik és kereskedelmi cikkekből állanak s ezek képezik a király jövedelmeit. Ezeknek a fővárosban összecsoportulása nagy ünnepélyekre szokott alkalmat szolgáltatni, melyek tartama alatt a király a katonaság s nép közt élelmi szereket, pálinkát osztat ki s annak nagyrészét, a mit az adóban kapott. S midőn aztán a nép lerészegült és dühössé vált, szoktak azon véres emberáldozatok elkezdődni, melyek rendszeren több száz rabszolga életébe kerülnek, kiknek vérével a gonosz szellemet óhajtják kiengeszteni. Ezen áldozás több napig is el szokott tartani s az évenkénti nagy ünnepen kívül még a király halálakor, s utóda trónra léptekor is divatban van. Ghézo király temetésekor számtalan rabszolgát mérszároltak le, hogy azok az elhunyt uralkodó utját egyengessék s a más világon szolgáljanak neki, s a sötétkedélyű Bahadu, (kiről mult számunk közleményében már szóltunk,) trónra lépte után majd mindennap több rabszolgát végeztetett ki, azok szelleme által üzengetvén atyja lelkének. vagy kétes dolgokban azok által kérvén tanácsot a már elköltözött uralkodó szellemétől.

Midőn Ghézo király meghalt, a tiszteletére végbevitt vérengzés után testét egy barlangba helyezt nagy kőkoporsóba tették s azt ezenkívül még emberfejek és csontokkal is megtömték, leendő szolgálóiéval; aztán bevezettek a barlangba nyolc udvari táncosnót s ötven katonát, kiket néhány napra elég élelmiszerral eláttak; erre a barlang száját óriási szirtdarabokkal befalazták s a királylyal együtt eltemették 58 eleven kísérőjét is, kiknek őt a tulvilágra kellett követniök.

Az uralkodó halála után a trónörökös másfél évig az ország két legtekintélyesebb miniszterével együtt csak az elhunyt nevében kormányoz. Ezen idő eltölte után összehívja a népet az aboméji királyi palotába, honnan azzal együtt a fejedelmi sirboltba megy, hol a koporsó már fel van nyitva; erre az utód atyja koponyáját baljába veszi s mig jobbájában rövidnyelű bárdot tart, kikiáltja, hogy a király meghalt s ő eddig csak annak nevében kormányozott. Ezen állítólagos ujdonság után a gyülekezet földre borul, fájdalomra jelélül; de e gyásznyilatkozat csak pillanatig tart, mert az új király leteszi a koponyát, kardját kihuzza hüvelyéből s királylyá kiáltja ki magát, mire a nép egyszerre örömrivalgásban tör ki s táncolni és ujongani kezd.

Az eddig dr. Répin közleményei után elmondottakhoz hozzácsatoljuk még Eusehart németalföldi kereskedőnek 1862. aug. 6-dikáról kelt tudosítá-

sát, ki kereskedelmi ügyekben vetődvén Dahomejbe, így ír:

„1862. jun. 29-dikén vezettek be a főváros, Abomej megerősített kapuján, hol két előkelő tisztviselő fogadott. Ezek tiszteletteljesen üdvözöltek s így szóltak:

— Urunk királyunk még soha sem látott hollandiakat, (t. i. ekkor már Bahadu ült a trónon,) valamint az elhunyt király sem, s minthogy most épen egész sereg foglyunk van, kiket az isteneknek fel fogunk áldozni, igen szerencséseknék érezzük magunkat, hogy ezen ünnepélyen egy hollandi is jelen lehet.

„Ezenbevezetés után kényszerítettek, hogy velük együtt négyszer egymásután igyam királyuk egészségére, mire dalok s puska lövések kíséretében vad táncot kezdettek előttem járni. A király palotájába vezettetvén, őt az első miniszter fogadott, ki tudtomra adta, hogy ő felsége előtt harmadnapra jelenhetek meg.

„Bahadu ő felsége szemei elé jul. 1-jén kerültem. A király palotája előtt, magas napernyő alatt ült s amazonjai által volt környezve. Európai módra üdvözlém őt, mire fölkel, megfogta kezemet, szerencsésnek vallotta magát, hogy egy hollandiait láthat, s mintegy tíz percig portugál nyelven beszélt velem.

„Julius 5-dikén nagy ünnepélylyel vezettek a palota előtti nagy térre, hol tudtomra adták, miként az elmúlt éjjel itt számtalan embert koncoltak fel az isteneknek. A rettenetek ezen szinpadán legelsőbben is Doherty ur, hajdani felszabadult rabszolga s aztán az anglikán egyháznak Isaggában levő missionáriusa tünt szemeimbe, ki egy óriási fa törzsére volt felfeszítve; fején s mellén keresztül nagy szög volt ütve s kezei és lábai is szögekkel valának a fához erősítve. Gunyból bal kezéhez egy kifeszített nagy napernyő nyelét kötözték.

„Innen egy magas emelvényre vezettek; itt trónolt a király s innen intézé népéhez harci szónoklatát, melyben ígéré, hogy hiveit három hó mulva az abbéokuta törzs ellen vezeti. Innen osztottak ki a tömeg közt kaurikat, öltönyöket és rumot.

„Az emelvénynyel szemben s az egész tér hosszában sorban véres emberfők voltak felállítva, s a föld lágygyá ázott a kiontott vértől.

„Ismét öt nap folyt le, mely alatt lakásomon kellett maradnom, azon határozott meghagyással, hogy onnan nap nyugta után ne merészeljek kilépni. Julius 10-én egész Abomej területét hatalmas földrengés rázkodtatá meg, s az ezt követő délelőtt ismét a nagy térre vezettek, hol a királyt találtam

a magas emelvénnyel megint amazonjai környezetében. Ő felsége azt mondá nekem, hogy a mit én föld-rengésnek hittem, nem volt más mint apjának a miatt panaszkodó szelleme, hogy oly kis mérvben üzik az ős szokások által szentesített emberáldozatokat. Erre három isagán főnököt hozatott élém, kiket egyenesen arra szánt: vigyék meg apjának azon üzenetet, mikép az emberáldozatok ezentul sürübbek lesznek. E szerencsétlenek mindegyikének sajátkezüleg nyujtott a király egy-egy palack rumot s egy-egy erszény kaurit s arra aztán mindjárt lefejeztette őket.

„Ezután huszonnégy nagy kosarat hoztak elé, melyek mindegyikébe egy-egy fekete férfi volt oly

formán belevarrva, hogy a kosárból csak a feje látszott ki. Ezeket néhány pillanatra a király elé tették, azután egyiket a másika után az emel vénnyől le, a térre dobták, hol a táncoló, éneklő s ujongó tömeg civakodott ezen áldozatok birtoka felett. Azon dahoméji, ki szerencsés volt, egy ily szerencsétlent kezei közé keríteni, egy erszény kauri lefizetése után sajátkezüleg vághatta le annak nyakát. Csak akkor volt szabad az emel vénnyt elhagynom, midőn már az utolsó áldozat feje is legördült, s ezután az ünnepély koronájaul, szintén áldozatul, még egy krokodilt is dobtak a tömeg közé. Az 56-dik lapon lévő képünk ezen borzalmas jelenetet ábrázolja.

Az 1447 s 1505-diki rákosi országgyűlések tagjai.

I.

A jelen időben nem lesz talán érdektelen hazánk multjából a Rákoson tartott két nevezetes országgyűlés tagjait névszerint megismertetni. Az első 1447. szeptember 14-én tartott a nagy Hunyadi János kormányzósága alatt. Ezen országgyűlés tárgya volt: alkudozás Frigyes római császárral V. László király kiadatása miatt, kit a magyar szent koronával együtt jogtalanul tartott hatalmában; — és a meghalt Hérderváry Lőrinc helyébe Gara Lászlónak nádorrá választatása. — Ezen országgyűlés tagjai voltak:

Széchy Dénes bibornok s esztergomi érsek; Bon-delmontibus János kalocsai érsek; András pécsi, Péter váci, Hérderváry László egri, Miklós nyitrai, Herczeg Rafael boszniai püspökök; Bodó Miklós székesfehérvári nagyprépost; Péter pécsváradi és Zsigmond szegszárdi apátok; Gara László nádor; Palóczy László országbíró; Ujlaky Mikl. s pelsőci Bebek Imre erdélyi vajdák; Perényi Ján. főkinestartó; Marczaly Imre főajtónálló; Palóczy Simon főlovászmester; Rozgony György pozsonyi gróf; Frangepán Zsigm. zenghi, vegliai s modrusi gróf; Nádasdy Gy. corbávicai gróf; báth-monostori Thy-thews László és Gara Ján. Továbbá: Koroghy Ján; Rozgony Ján. és Oswald; pelsőci Bebek László; Bychkele István; Neczpály László; Perényi Pál; Csupor Ákos; lábatlani Farkas László; Debrőy Imre; Emőke Mikl.; Buchan Oswald; Zoby Ján.; Chire Barnabás; Soos Gy. és Istv.; Dombó Pál és László; mesztegnyei Szerecseny Gy.; Szepesy L.; Thuróczy Benedek; Nagy Péter; Boesckay Istv.; Porkoláb Péter *Zemplénmegyéből*. Faiszy Mikl.; Ugron Imre; Thury Kozma *Zalamegyéből*. Kállay Ján.; Pazon Benedek, Kérechy Máty.; Temenye Mihály *Szabolcsmegyéből*. Hervady László;

Bayay György; Dobokay Mih.; Nyaktalan Mik. *Baranyamegyéből*. Perduk Istv.; Baróczy Mih.; Achia Andr.; Bél Domonkos *Veszprémmegyéből*. Bodó Andr.; Sólyagi Ján. és Miklós; Kérdy Gy. *Tolnamegyéből*. Szép Miklós; Szász Mih.; Deák Bálint; Bogedi Nagy Péter *Vasmegyéből*. Harasztos Domokos; Eöleth Barnabás és Tamás; Jonka Tamás *Békés megyéből*. Kereszthury Tamás; Bá-lay Gy.; Bojus László; Thybold János *Borsodmegyéből*. Almásy Péter; Baracsckay Máté; Thételen Mih.; Almásy László; *Sz. Fehérmegyéből*. Vágkö-zy Ján.; Radványi László; Deák Imre *Komárommegyéből*. Balsó Péter; Lónyay Andr.; Bereghy Mikl. *Beregmegyéből*. Majkóczi Péter; Faragó Gy.; Vigh Ján.; Verőczey Oswald *Verőcsemegyéből*. Koromzay Sebő; Alapy Benedek; Barony Albert; Enessey Domonkos *Györmegyéből*. Cserneky Pál; Lezan László; Laniczay Miklós; Lakoo-lecz Ján. *Posegamegyéből*. Hany András; Vajda Gy. *Somogymegyéből*. Salgóy Tamás; delnei Kakas Andr. *Sárosmegyéből*. Baloghy Sandrin; Deméndy Mikl.; Vigh Gy.; Gyarmathy László. *Hontmegyéből*. Pomoci Csikó Sandrin; Cseby István *Pilis-megyéből*. Modray Istv.; Szentgyörgyi Zsig.; Sárközy Ján. *Torontálmegyéből*. Retsky Miklós; Darman Ján. *Hevesmegyéből*, Ispán Pál; Sárosy László. *Zarándmegyéből*. Szalánczy János; Sulyok Gy.; Félegyházy Gásp.; Thordás János *Bácsme-gyéből*. Székely Gy.; Daróczy Jakab; Rhédey Sandrin; Lengyel Mih. *Nógrádmegyéből*. Káthay Izsák; Irsay Antal; Dobos Miklós *Pestmegyéből*. Fígedy László; Thobach Tam.; Dobsa Ján. *Abauj-megyéből*. Filgeváry Fábrián; Bezenczy László; Bornemisza Bálint; Deák Miklós *Valkóme-gyéből*. Veres László; Stricze László; Iskey László; Deák

Ádám Ungmegyéből. Hodosy Benedek Liptóme-
gyéből. Baragyan Salamon Barsmegyéből. Majthé-
nyi György Trencsénmegyéből. Szobronyay Ján.;
Emöke János Nyitra megyéből. Vághy Mikl. Sop-

ronmegyéből. Beöthy László Biharmegyéből. —
Tótországból: Simon fia György, Iván fia György,
Fizesdy Péter, Zénaharaszthy Péter és Magalóczy
György. **Kürtösy Gábor.**

Kisfaludy Károly nemtője.

A „Kisfaludy“ név egyike a legragyogóbbak-
nak koszorusaink albumában. Két testvér: Sándor
és Károly, mint annyi meteor mutatkoztak az idő-
ben még homályos irodalmi egünkön; már rég le-

E nemes testvér — Teréz volt; szabadjon Ká-
rolylyali viszonyát pár életmozzanatban cse-
telnem.

Kisfaludynk szoros viszonya nővérével — a

Emberáldozat Dahomejban. (A Dahomejról szóló cikkhez.)

szálltak az elköltözöttek honába s mi, kik korok
homályát már egy pár évtized távlatából látjuk —
még mindig behatása alatt állunk működésüknek.

De e távlat csakis a fényt és babérokat láttatja
velünk s nem a tövises utat, melyen haladniok
kelle e babér céljáig, s nem, kik a rögs uton, ri-
deg napokban — barát vagy őrangyalként lebeg-
tek mellettök.

Különösen Károlynál akarom alkalmazni a mon-
dottakat, emléket állítandó az ismeretlen nemtő-
nek, ki tövises ösvényén segéle s bátoritá, kivel
kedélyben úgy egybeforrott mint a nagy *Goethe*
nővérével.

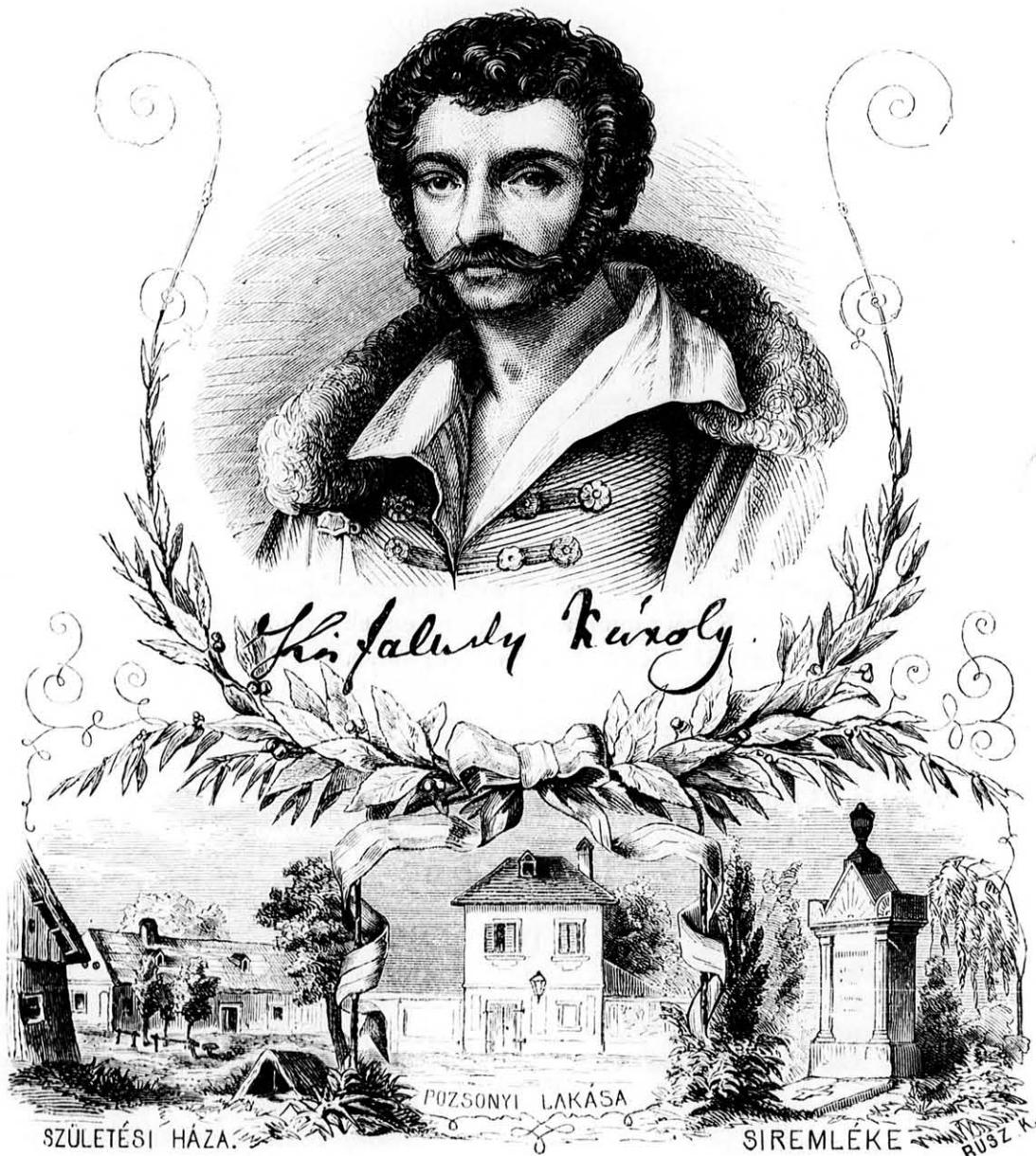
bölesönél kezdődik. A nagy világot megpillantott
esezemöt — Teréz nénje fogadta karjai közé s
ringatta bölesőjében. — Születése anyjának él-
tébe került, apja megvoná tőle szeretetét; — Te-
réz volt azon áldott nő, ki szívével mind az atyáét,
mind az anyáét pótolá egész életében. ¹⁾ A derék

¹⁾ Toldy Ferenc: „A magyar költészet kézikönyve“ II. köt.
243 old. s Kisfaludy Sándor levele Toldyhoz, 1833. ápril 23-ká-
ról. Egyuttal kötelességemnek tartom hálásan megemlíteni,
hogy az itt elősorolt mindeddig ismeretlen életrajzi adatokat
részint derék Toldynk szóbeli közlése, részint a nála levő
becses kéziratokból merítettem.

néne — még önmaga is gyermek —²⁾ mitsem mulasztotta el a testileg-lelkileg ép Károly nevelésében; mint álom tűnt el a pár év s Károly nénje karjai közül a győri tanodába küldték. — Iskolai évek, katonáskodás s Teréz férjhezmenetele véget szakítottak a testvérek kedves éveinek; meleg csók s forró ölelés helyett, a levelezés hideg betűi által tolmácsolák egymásnak szívök érzelmeit.³⁾

Károly visszaemlékezék a szerető nénére s tizenkét évi távollét után karjai közé sietett. „Egy kedvelt testvérhez futék — mondja — kinek hő szeretete és részvevő gondjai elűzék komorságomat, új remények s kívánatokat gerjesztének bennem.“⁴⁾

*Vönöckön*⁵⁾ Teréz s ennek férje, Farkas Gábor körében tölté el Károlyunk az 1811 és 12-diki

Emlékkép a Kiszalud-Társaság 1866-diki közgyűlésére. (Febr. 6-án.) Rajz. részben *Lassu L.* cred. után *Haske.*

Nehéz napok s a sors csapásai ismét összehozák a szerető testvéreket; az atya akarata ellenére a katonaságot odahagyott, kedvese által rászedetett

²⁾ Károly születésekor Teréz 17 éves lehetett, tehát idősebb *Sándornál*, ki őt mindig mint „nénjét“ említi.

³⁾ A testvéreknek — Toldy birtokában levő — levelezése ez időtájtban még német nyelven folyt. Sőt mi több: Károly bátyját: „*Grüss dich Gott Sándor!*“ -ral szokta üdvözölni.

éveket. Festészet s a poésis ábrándos régióiban mulatgatott költői szelleme; ittlétének köszönhetjük a „*Tatárok Magyarországon*“ átdolgozását, „*Zách Klára*“ s „*Brutus*“ drámáit.⁶⁾

⁴⁾ „*Kiszalud Károly Minden munkái*“ X. köt. 243 old.

⁵⁾ Vasmegeye, Kis-Cell s Berzsenyi „*Ság*“-jától nem messze.

⁶⁾ Itt tartózkodása ideje s az e művekre irt kelet-idő, egészen egybeesnek.

Két év multával lelke nyugtalansága s erkölcsi függetlenség után törekvő becsvágya, bucsut mondattak vele *Vönöck*-től s anyai birtokrészét Boldizsár bátyjának elzalogosítván, Pestre, Bécsbe s innét ama nagy utjára rándult, melynek kalandosságáról még barátai előtt is csak néha ejte szót.

Négy évi nélkülözés s szenvedéstől zaklatva, engedve a honvágy kinzó érzetének, honába visszatért s 1817-ben Ballus tanácsnok pozsonyi házában szállta meg. — E ház hű rajzát láthatni képzünkön. — „A lak, hol Magyarországnak nem sokára legnépszerűbb költője szállásolt, ma is fennáll. Egy emeletes kerti ház, az egykori Ballus, most Schiller-féle kertben; a falkerítés és kecskeutcai oldalára van építve s egyik ajtaja s két ablaka ugyancsak ezen utcára, másik ajtaja s többi ablakai a kertre szolgálnak. — Schiller ügyvéd a még jó karban lévő épület utcai oldalába kötőablát tétet ezen felirással: *„Itt lakott Kisfaludy Károly 1817-ben.“* 7)

Pozsonyban tartózkodása alatt szokott foglalkozása: festészet s költészetet kívül Károly élénk levelezésbe bocsátkozott „Trézsi“-jével; itt is felkeresé őt a nővéri szeretet, hogy az atya és öcs távoleső sziveiket közelebb hozza egymáshoz. 8) „Ne legyen többé „*möhler*“, házassodjék meg, s lépjen szolgálatba“, ezek voltak kemény öregének szavai a testvéri kérelmekre. — Károly munkássága mellett Mihály testvére malitiája is utjában állott az atyai kiengesztelődésnek 9); hasztalan esde Teréz, jöve le Sándor hívására Károly Győrre, sikertelen veté magát közbe Felinger, a régi nevelő. — Végre is a kitartó testvéri szeretet

kérelmeire, Károlynak segélyzést ígért az öreg, oly feltétellel: „Teréz ne mondja meg öcsésének, hogy e pénz atyjától jő.“ Hogy e feltételt a jó angyal már pusztá testvéri szeretetből is megszégé, szükségtelen mondanunk. Ez évpénzre támaszkodva Károly a következő évben Pestre jött; szerény vargalakban apró képek festéséből éldegéle itt a férfit, kinek nagy szelleme pár év alatt egy irodalmi iskolát alkotott. 10)

A szegény festőből legünnepeltebb irónk leve.

De ki szomorú napjaiban felkarolá, a szerető szívről, dicsőség és babérjai közt sem feledkezett meg. Levelei s látogatásával nem egyszer keresé fel jó nővérét; mindig a legnagyobb hála, gyöngédség s szeretet hangján beszélt nemtőjéről Auróra-köri barátinak.

Épen Toldy vala a beteg költőnél, midőn szeretett nénjének megdöbbenő halálhírét vevé. Könyekre fakadt, majd fuldokló zokogásban tört ki a férfit, kinek annyi viszontagság egy könyűt sem vala képes szemeiből kicsikarni. „Írja meg sógoromnak,“ szóla Toldyhoz töredezve, „írja meg, küldené el nekem a hajtűt és keszkenőt, melyet Trézsi halála előtt használt“ — s itta zokogás elfojtá hangját.

A hajtű s keszkenő megküldettek, de Károly már nem sokáig őrzé szeretett nénje e hagyományait; ennek elköltözte után pár hónapra 1830-diki év november 21-én, *Trézsi kendőjével törle le a fuldokló költő halántékáról egy ifjú író a halálverítéket!*

S ez ifjú író Toldy volt.

Mátray Ernő.

Á z s i a i é l m é n y e i m.

— 1865. július—szeptem¹ erében. —

IV.

(*Tevék honosítása Magyarországon. — A kurd ítéltele önmagáról. — A gyapothonosítás ellen. — Termeljünk rizst. — Egy kurd étel. — Fehér uborka. — Ázsiai dinnyék. — A francia konzul arabs neje. — Kérdézköndés hazánról. — A kormányzó harca. — A kurd nőkről. — Ételük és piperejük. — Kiábrándítás. — Keleti öltözet. — Visszantazás Szoveréekbe. — Haramiahegy. — Kitűnő öszvérek. — A török dohány hazája. — Hol kedvesek a magyar lapok?*)

Mikor a tevéket láttam, eszembe jutott, hogy

7) „Politikai Hetilap“ 1865. okt. 2-diki szám; *Greguss Ágostnak* — mint velem közlé — a ház birtokosa ily kőtábla felállítását megigéré. — Ugyancsak *Greguss Á.* tervezé a fentebb említett feliratot, melyhez még e szavak jönnek: *„Allitá Sch. A. 1865-ben.“*

8) Kissé hibásan állitá a „Politikai Hetilap“ id. helyén — „Pozsonyba érkezett, hogy ott lakó testvérnénje“ sat. Teréz ez időben is *Vönöckön* lakott, mint a köztök váltott levelük mutatják. — Pozsonyban *Ballus* tanácsnoknál volt szállva, kinél egy pár festményét s költeményét hagyta — mint azt Sándornak (Károly halála után) Ballushoz írt leveleiben világosan kifejezve találtam.

9) Atyja haragja ingerlésére Mihályt csak „*möhler*“-nek

dr. Szabó József szerint a tevék hazánkban is meghonosíthatók. Csakhogy magas, boglyas hátukkal bajos volna megférniök a mi istállóinkban, s rut alakjuk örökös rettegésben tartaná a többi háziállatot. Aztán semmi haszna sem volna. Lovagolni

cimezé, gyakran mondogatván az öregnek: „kár az eszevesztett fiúnak pénzt adni, mert azt komédiásokkal és piktorokkal egy estve elkölti.“

(Hunkár Antal levele Toldyhoz 1842. jul. 4.)

10) Innét s ez időből két levelét bírjuk, melyekben *Furkas Gábor* sógorától kölesönt kér s nénjéről a leggyengédebben emlékezik. „Trézsit és Nanesit esőköltatom“, írja az egyik végsoraiban.

sokkal alkalmasabb a ló, mállhat vinni a fakerék; a mellett a teve nagyon lassu, csak járatlan utak megmászására nélkülözhetlen, s így miveletlen országokban van helye.

Csak az boszantott, hogy e vad emberek oly könnyen jutnak puskaporhoz. Majd mindeniknek van puskája, úgy hogy én folyvást féltém, nehogy valamelyik állat helyett lepuffantsanak.

Említésre méltó dolog, hogy a kurdok önmagukat mily helyesen itélték meg. Ők a farkast is, magukat is „Kurd“-néven nevezik.

E vad faj esontos, izmos és erős, pedig nagyrészen növénynyel él; sajátságos, hogy fajrokonaiuk — a farkas, medve, vaddisznó itt nem találhatók. Ezek helyett van róka, borz, höresög, földi kutya, patkány és egerek nagy serge, vad és szelid macska, házi és vad kutya. Madarak gyér változásokban találhatók, inkább a verebek és énekes madarak. Ott kavarog a fehér héja, repülnek a bérci sasok, ölyvök, baglyok; kakuk, rigó, harkály, banka, szarka, fecske s több más közönséges madár is hasítja a levegőt. Nagy csapatban száll a vadgalamb, itt-ott tuzok és daru, meg a gólya. Házi madarak közül a tyuk, néhány lud és pulyka tüntek szemembe. A méh — és selyembogár is tenyésznek.

Mindezek dacára az állatország szegénynek mondható.

Keeseget és angolnát akartam hozatni, de az én Musztafa agám azt mondta, hogy ők nem esznek ilyen tisztátlan állatokat, melyekre nincs gondja. „Tudja a manó, — folytatá, — némely állat föl van jegyezve a „könyvben“, hogy nem szabad belőlük enni!“

Hiába igyekeztem meggyőzni a tilalom haszontalansága felől. Beszédem mitsem használt.

De térjünk vissza a növényzethez.

Sokan meg akarták honosítani a gyapotot hazánkban. Elfeleadték, hogy e növény legalább 50° C. hőmérsékletet követel, s a mi 30—40° levegőnkben nem sokra lehetne vinni termesztését.

A ruháját kellemetlenebb viselni mint a kender és lenszövetet; feldolgozni pedig nagyobb fáradság.

Sokkal célszerűbb lenne e helyett rizskását termesztetni. Én magam nem igen szeretem ugyan; de hisz a Bánátban már természetik, mért ne lehetne megpróbálni az Alföldön is? Épen ily célszerűnek találhám az arab dara meghonosítását is. Ebből lehetne csinálni, mint a kukoricából, melyet Törökországban egyiptomi buzának neveznek: bálmost, polentát, puliszkát, néha jóizü kenyeret. Mindazáltal be kell vallanom, hogy az arab dara több munkát követel s kevesebb hasznot

hajt, mint a kukorica, melynek itt legalább öt fajtája található. Például a gilgil.

A lednek sem pótolná a lencsét, bár gyümölcse oly finom, hogy a kurdok kitépik éretlenül, eldugják tarisznyájukba s kóborlásuk közben élvezettel rágják. A borsó helyett termelt nokhud is jóval roszaabb amannál; de ők azért ezt is nyersen vagy pörköelve egyaránt esemegélik.

Hazám földét jóformán bejártam, de sehol sem láttam a paradicsom-alma rokonát, az alma-csucsort (törökül: *badlıdsánt*) eléggé méltatva. Pedig Oláhországban is elég terem, s könnyű volna átültetni. Egyszerűen megfőzve is használható, de főként megtöltve használják. Kihányják magvát, s abba teszik a töltelékét. Violaszin külszine visszataszító; de, ha az ember ráveszi magát, elég jó, könnyüüzü eledelnek találja. Néhol meg is aszalják, mint nálunk a zöld paszulyt. Egy izben már említést tettem volt a fehér ugorkáról, mely csakis nyersen jó s megsózva eszik. Arabs neve: *küthisz*. Sem besavanyitva, sem természetesen el nem tehető, mert elromlik.

A világhírű diarbekiri dinnyének e vidék a hazája. A görögdinnye akkora itt, mint egy akós hordó, s a sárgadinnye nagyobb, mint nálunk a legkinöttebb disznó-tök. Ize azonban nem felel meg a mi dinnyéinknek. Magvát majd elviszem haza, hadd terjedjen nálunk is. Egész karácsonyig el lehet tartani.

Nekünk, frenkeknek, nem igen volt alkalmunk élvezni ezt, mert, mint minden gyümölcsöt, éretlenül elpusztítják a dinnyét is.

Szőlője elég finom; fűgége is irigylésre méltó. Kár, hogy nálunk nem honosítható, mert még Arabisztánban is láttam megfagyni. Különben is jobb, ha minden nemzet tökéletesíti a maga növényeit, s nem vágyik a máséra.

A virágok iránt kevés érzékük van; ápolja őket a szabad természet, de önmaguk nem gondolnak vele.

De térjünk egyébre.

Az itteni fürdön mulató diarbekiri francia konzul, ki hazám fővárosában is megfordult, bájos neje körében, barátságos nyíltsággal fogadott. Az asszony aleppói arab lány volt, s így bajosan tudtunk eligazodni egymás beszédén. Ő nem tudott olaszul, se franciául, én keveset arabsul.

A bej ujságot kérdett hazámról; pedig másfél éve már, hogy hirt sem hallok fölöle. E vidéken a hir néma, a posta tunya, az utas süket. Lehet képzelni örömemet, midőn a Konstantinápolyban megjelenő „*Courrier d' Orient*“ egy nemrégii példányát nekem ajándékozta.

Hallottam, hogy Egyiptomban kiütött a kholera; de ez nem tartóztatott vissza, hogy előbbi tervemhez képest arra felé ne igyekezzem — megszökni. A konzul pártfogását ígérte; ez azonban nem nagy vigasztalás volt rám nézve, mert e hely, — melynek legtöbb szüksége van védelemre — a biztonság fönntartására nem sok eszközzel bír.

Az itteni életre világot vet egy esemény, melyet át kellett érnem.

A fönebb említett müdür, Mahmud aga, mondhatni erőszakkal bitorolta e hely kormányzósági tisztét. Kényuralmát azonban a kormány megso-kalta. Más müdürt nevezett ki.

Mahmud aga egy sereg poroszlót küldött a fürdő fölötti dombra, az új müdür fogadására. Aug. 16-dikán egész nap folyt a buzgó lövöldözés, s nem épen puffra, mert az ily zavar közepette nem egy kurd célba veszi ellenségét és golyót röpít bele.

Azt sem tudom, mikor jött be az új tisztviselő. Elég az hozzá, hogy az egész éjen át ugyancsak zugott a lövöldözés, süvöltött a golyó, s bőmből az ágyu, a mennyiben a puskalövés hangját a sziklaüregek megnagyítva dübörögték vissza.

Mi természetesen nem valami jól éreztük magunkat. Minden percben tartottunk attól, hogy jó szeszélyében valamelyik fél reánk ront.

Az új müdür adószedéssel kezdte meg hivata-át. A nép azonban nem igen engedelmeskedett neki, mert mint egyik mondá, földeiket nem a pa-disah adta, s ő el akarja venni tőlük.

És most már nő-olvasóimnak is kedveskedem valamivel.

Az itteni nők élete egyébiránt nem valami különös érdekű. Még kedélyességük is inkább bányuságban nyilatkozik, s egész életük elnyomott.

Már bölcsőjükben oly mostohán bánik velük anyjuk, hogy a melyik történetesen meg nem hal, nem sok örömet lel életében. Alig századik kerül ki a bénaságot, süketséget vagy vakságot.

Aztán, a mi a nők legfőbb bája, vonzó ereje, a tisztaság, eleitől fogva tőlük tökéletesen meg van vonva. Minden mosdás után befestik: hajukat vörösre, szemkörüket feketére, körmeiket pirosra, kezeiket sárgára és egész testüket mocskos színekre. Aztán kilyukgatják füleiket, orrukat, ajkukat, melyekbe érckarikákat, gyöngyöket, s egyéb bolondságokat akasztanak.

Hajukat soha meg nem fésülik. Fürteiknek bo-zontos erdeje undorítóvá lesz.

Ruházatjuk is visszataszító. Testüknek minden tagján egy-egy rongydarab lóg; fejüket utálatos kucsma, pénz-koszoru és érclánc fűdi.

Ily módon növekedve, mig felserdül, majd min-

den Európában ismert és nem ismert bőrbetegsé-
gen keresztül megy, melyek borzasztó nyomot
hagynak rajta.

Ha felnőnek, elfödözik őket fátyollal, s e szo-
kásuk valóban dicsérendő. Legalább nem rontják
másnak a jó izlését, s nem költenek undort a nő-
nem iránt.

Ilyenek azok a tündéri keleti szépségek, kikről
a szegény európai költők édesen ábrándoznak.
Mig férjhez mennének, egy-egy siheder évekig
kerületi házukat, s hordja fényes aranyait látat-
lanul imádott kedvese nyaklánc számára. De a
lány egy kegyes mosolyt, vagy barátságos hangot
sem kockáztat.

S menyinyi mindent magára akgat a szegény el-
adó leány! A mi hölgyeink cicomája valódi egy-
szerűség ehhez képest. Csakhogy ezeknek a kele-
tieknek minden fényüzése ringy-rongyok tarkasá-
gából áll. Fején koszoru-szalag van, mintegy font-
nyi arannyal terhelve, aztán jön a piros fez, ez-
után holmi hajkötöző galandok, végre 8—10 da-
rab majdnem földig érő cafrang szőrből. Bozontos
fejüket nagykorukban is disziti a fülekben, ajka-
kon és orrokon lengő érc-karika. Komor arcukon
a festék piszkos nyoma látszik. Ajkuk szennyes-
kék, szemük köre kivörösödött, szemöldjeik feke-
tén hajolnak össze. Két nagy piros rózsza pirul ál-
luk fölött.

Nyakán megint egy érc-pénzből font leppentyű
függ, mely alatt egy örökös selyem-nyakkendő
tünik föl. Azután sorban jő a nyakára gombolt
mell-lepel, s a mellen hátrakötött kendő s egy tér-
dig érő zubbony, mely ércchimzetű, derékra szo-
ritva. A zubbony alatt rövid szoknya van és bokáig
érő bugyogó, bokapereccel lecsatolva. Lábakat bő
topánka fűdi, melyre ismét papucsot huznak. Ez
éktelen szerszámok következtében a keleti nők
kellemetlenül tipegnek, csoszognak. Kezüikkel foly-
vást rongyaik összefoglalását eszközlik.

Szinte örvendtem már, midőn visszautazásunk
ideje elérkezett. Szovereik felé vettük utunkat.
Megint gyönyörű völgyeken haladtunk keresztül,
az Euphratesbe siető Szunyog-folyó mentén.

Tári-, dohány- és veteménytáblákkal fűdve volt
a mező kétfelől. Az égig emelt baglyákról cső-
szök leselkedtek, a sásban magános gémelek lubic-
koltak, sasok és fehér héjak kóvályogtak fölöt-
tünk. Kurdok vágattak szamaraikon; kecskék le-
geltek az erdőn. Fél napi járás után kaptunk egy
elhagyatott talut. Az előttünk folyó patakban sza-
badon uszkáltak a halak, hogy szinte kézzel meg-
lehetett volna őket fogni. Néhány órai ut után föl-
érkeztünk a Haramia-hegyre, mely egykor renga-

teg őserdővel lehetett borítva, most bozótjaiban zsványok tanyáznak. Én magánosan is találkoztam kurdokkal, de egyik se bántott. E hegyszakadékos szirtes dombokra bajjal kapaszkodtak lovaink s magunk nem egyszer függtünk szédítő part fölött.

Világszerte nem láttam oly szép ösvéreket, mint errefelé. Dohányt is fölségest természetnek, ezt gondosan ápolják, s esőtlen vidékük egy-egy szabad szérűjén szárítják meg. Estétől reggelig már ki van szikkadva.

Szoverekben legelőbb a távirda-hivatalhoz siettem, s a kormánynak tudtul adtam, hogy tovább nem maradhatok Kurdisztánban.

Mily öröm, mily gyönyör volt rám nézve, hogy otthon kaptam a kedves magyar ujságokat. Hazámfiak, kik otthon ásitotok is egyszer-máskor a lapok olvasása közben, ti ilyen élvezetre nem számíthattok!

Dr. Oroszhegyi Józsa.

Egy hét története.

— Január 26. —

Az idei farsanggal úgy jártunk, mint sorsjegyeinkkel, melyek fényes álmokba ringatnak, a míg csak kecségető „ígéretet,” (promesse-ek,) de mikor átjutunk velök a teljesítés való pontján, szomoruan látjuk be, hogy mitsem nyertünk velök! Egy hó előtt azt hittük, hogy a megelevenült közélet minden fénye, zaja és jókedve összpontosulni fog báléjeink örömeiben, most pedig ugyancsak „sirva vigadjuk” át ez öt heti erőtetett „gyöngyéletet.” A bálrendezők kivált „sirva vigadhattak,” miután a redout-terem pazar fényét egy-egy kisértet árnyéka fődte el tőlük, a veszteségé, mely a jogászokat és magyar gazdasszonyokat kivéve, egyiknek sem hagyott békét, az orvostan-hallgatókat pedig annyira megriasztá, hogy azok ildomosnak is látták előle február többet ígérő havába hátrálni.

Akárhová tekintünk, szomorú képek tűnnek szemünkbe. Az írói segélyegylet bálrendezői még mindig a füstbe ment remények emlékein, mint valami romokon, borognak. A műegyetemi ifjúság hallgat, de nem felelhet. Földszíté a termet mindenféle technikai jelvényekkel, kiállított hajó- és gépmintákat, többi közt a „Pannonia-hid“-ét; meghívta háziasszonyul gr. Keglevich Bélánét, s kezébe adott kék és fehér jácintokból olyan szép diszbokrétát, melyet a tavasz tündére is megirigyelhetett tőle; elkövetett mindent, a mit csak lehetett — s a terem mégsem telt meg egészen, s a veszteség ezer forintnál többre megy. — A váci utcai kirakatok is igen szomoruan fénylenek. Benn a divatkereskedők sóhajtva nézik összehalmozott piperéik tarkaságát, mely csak alig bir fogyni valahogy. Ékszerészek, fodrászok, virágárusok mind visszasyhajtanak az elmúlt évek után, melyekben szomoruan éltünk, de vigan farsangoltunk.

Az oknyomozó elmék pedig, összeráncolva homlokaikat, gondolkoznak e különös jelenség fölött.

Mi lehet az oka annak, hogy midőn szabadabban lélekezünk, vigabban mozgunk: a farsang egyszerre csak úgy neki-vénül, mintha a bőjt csendjét és komoly prédikációt szomjazná? Ki hitte volna ezt, mikor itt az országgyűlés, e minden kis és nagy remények forrása, melyről még okos emberek is azt hitették el, hogy nemesak az ország ügyeit hozza rendbe, hanem még színházi és muzeumi direktorokat is választ? Ki ne várt volna hát tőle mindent?

Pedig nem lehetetlen, hogy ép az országgyűlés folyama komolyitá igy el az idényt, mely máskor széles jó kedvében még a bőjt estéire is bebecsempészte magát.

Nem vetted-e néha észre, kedves olvasóm, hogy ha egy vig, zajos, kedvesapongó társaságba egyszer csak egy nagyhirű tekintély lép, mint csöndesül és komolyodik el mindenki egyszerre? A fiatalok röstelkedve huzódnak a háttérbe, s a beszédes kis csacsogó ajkakon félbeszakad a szó. Meglehet az országgyűlés ép ily hatást gyakorolt a pesti farsangra, mely még a nagy aszályosság után is több elevenséggel mozgott, mint most, honatyáink szeme láttára.

Ez azonban csak találgatás, melylyel a nagy közönség nem elégszik meg. Neki „bűnbak” kell, húsból és vérből, a kin megboszullhassa magát. Ime ott van Herr von Seeger, a redout bérlője, ki egy éjre harmadfélezer forintot kíván, mások könyein hívva, mint egy északi mese szörnyetege. Képzeljük, hányan szörnyűködtek már el e mesés összegen, kivált a patriarchalis vidéken, hol legtöbbször — ha jótékony cél forog kérdésben — egy „pár jó szóért is kapni elég báltermet De tehet-e róla szegény Seeger, ha neki e termékért évenként 15,000 ftot kell fizetni; a világitás, szolgálati személyzet, zene szintén ugyanannyiba kerül, s mindezt egy rövid farsangon kell össze-

kegyetlenkednie? Hisz eléggé mossa kezét, s kéri az engedelmet fűtől, fától, hogy neki is csak élni kell! A jövő télen — igazán — nem is tudjuk, mint él meg, miután csak keveseknek jöhet kedvük, hogy a fényes örvénybe dobálják pénzüket. Mindenesetre a városnak kellene segíteni e bajon. Kezelje ő maga a termék használatát, s vegye figyelembe a körülményeket, a jótékony célokat, s mindenekfölött azt, hogy egy pár márvány terem még nem tette Pestet Párisá, hol csak úgy magától foly az arany és sokaság.

A mult hét legkedvesebb farsangi eseménye ránk nézve a *bécsi írói egyesület*, a „Concordia“ táncestélyén történt. Ez a Lajtán inneni és tuli irodalom összeölelkezésének kedélyes folytatása volt. Több író rándult fel mult vasárnap, hogy gróf Wickenburg látogatását szívélyesen viszonzozzák. Nagyobbára fiatalok mentek, mozgékonyak és jókedvűek, kiket a koszoruk még nem lassítottak el, s így a magyar szeretetreméltóságot teljes elevenességben képviselhették. Mentek, beszéltek és hódítottak, de magok is meghódítva tértek vissza a szívélyes fogadás által, melyben részesültek. Már a pályaudvarnál várták őket, aztán az „Oesterreichische Hof“-ba szállíták, hol üdvözlésükre sokan gyültek össze, s hol *Rothfeld Soma* (a „Lloyd“-tól) egész ünnepélyesen adta át írói segélyegyletünk elnöke, b. Eötvös üdvözlő levelét. Aztán rövid theázás következett, majd a fényes bál, s másnap a disztrakoma, hol ép úgy folyt a toaszt, mintha csak a mieink át se lépték volna a Lajtát, ezt a sokat emlegetett, végzetes folyót.

Dr. *Wittelshöfer*, a „Concordia“ elnöke, legelőször is a hirlapírókra emelé poharát, mint kik mindenütt a szabadság és egyetértés előfutárai. A magyar vendégeket is úgy üdvözlé most, mint az egyetértés előfutárait. *Gróf Lázár Kálmán* viszonzá ez üdvözlést, ki magyar író s egyszersmind több németországi egyesület tagja lévén, mind a két irodalomhoz tartozik. Német hirlapírók, kik nagy számmal vettek részt, s a magyar vendégek valamennyien elmésen, velősen és vidáman üriték poharaikat, melyeknek csengése sokáig fog visszahangozni mindazok emlékében, a kik jelen voltak.

Maga a bál fényes volt, mint évenként rendszeren. A bécsi irodalom nevezetesbjei, a színésznők, a polgárság színejava szokott azokban összegyülni,

hogy neveljék az egyesület tőkét és nimbuszát. Ezuttal három miniszter és Majláth főkancellár is jelen voltak. A magyar vendégek, földiszítve a bálrendezésőség csinos jelvényeivel, közfigyelem tárgyai voltak, s a nők bizonyára nem nézték rossz szemmel, hogy nem halhatatlan öregeink, hanem többnyire reményteljes fiatal emberek képviseltek előttük a magyar irodalmat.

Azt hiszszük, hogy e farsangi kirándulás nem tartozik a mulékony hatású rögtönzettek közé. Valószínű ugyan, hogy a centralista lapok ezután is csak úgy fogják a szikrát és tüzes lávát fúni ellenünk, mint ez ideig, de legalább nem beszélhetnek amaz ellenséges elszigeteltségről, mely eddig panaszkodás egyik fő tárgya volt. Az első kéznuyítás mindenesetre a két nép irodalmát illeté meg. Az írók ugyanis szellemi működésük által mindenütt testvérekként tekintik egymást. Egy vizen eveznek, habár különböző hajókon. A csillag is, mely őket vezérli, egy — a költészet szépsége és a tudomány igazsága. Csak a politika, e nyughatatlan, zenebonás szellem, ront néha közibük, hogy elzárja őket, s ellenségeivé tegye egymásnak. De a vihar szüneteit újra csak arra kellene használni mindig, hogy megint egyesülve, egy cél felé haladjanak, azzal a zászlóval, melyre föl van írva: a népek nem arra hivatvák, hogy egymás ellenségei, hanem hogy egymás testvérei legyenek!

Az elmúlt hétnek még nevezetesb történetei is vannak. Az igazolásokról apró ügybajain a képviselőház tul esett, s most már a nagy viták tere nyílt meg, az előjáték után maga a dráma, melyre ország-világ figyel.

Ép akkor kezdődik, midőn a főváros újra ünnepi fényt ölt magára, s az árbocok és házak tarkaságát a bajor kék-fehér lobogók és cimerek színei is növelni fogják.

Hetfőn délután harmadfél órakor fognak a fővárosba érkezni Ő Felsegeik, kiknek utját a hódolat, bizalom és lovagiasság virágokkal fogják tele hinteni.

Jönek a várva várt és kérve kért ünnepnapok.

A császárné ezuttal másodszer jö Magyarországra. Először csak látta azt, most saját nyelvükön beszélhet annak hű fiaival és leányaival. Akkor a hódolat hideg fényű ünnepe fogadta, most a szívek őszinte öröme.

Vadnai Károly.

V e g y e s k ö z l e m é n y e k .

— (Még egyszer a bukovinai magyar telepekről.) Bukovinában következő kilenc népes és a többi falunál csinosabb, szorgalmasabb helység van, u. m.

Józseffalva, Hadikfalva, Laudonfalva, Istensegits, Fogadjisten, Andrásfalva, Bélafalva, Falkó (Faluca) és Terebély. Keletkezésükről következő-

leg ir egy erdélyi levelező: A bukovinai magyar telep alig 80 éves, és törzsökös székely népessége van. József császár, uralkodása kezdetén, a börtönök állapotjáról és a foglyok büntényeiről s ezeknek okairól hivatalos kimutatásokat kívánt tétetni, ezekből pedig kitünvén az, hogy a székely hatóságok börtönei túlnépesedve vannak gyilkosok, rablók, tolvajok és csalókkal, valamint az is, hogy ezen büntények többnyire birtokhiányból s élelemszerzési vágyból követték el, ez okon a császár hamar észrevette, hogy a foglyok büntetésük ideje elteltével ismét kénytelenek lesznek előbbi életmódjukhoz visszatérni; tehát gyökeresen kívánt segíteni a bajon, s az eltévedetteket ismét visszaadta a polgári társaságnak az által, hogy rögtön összeíratta a birtok nélküli rabokat, s a nősöket nejeikkel, a nőteleneket az általuk szabadon választott és hasonlólag szabadon ajánlkozott szegény székely hajadonokkal, erős fedezet alatt átszállította Bukovinába, s a radoutzi cs. kir. uradalomnak több mértföldre terjedő pusztá, de termékeny helyein letelepítette, a leendő helységek határait kijelöltette, lakhelyeket, gazdasági épületeket emeltetett, minden családfőnek két erős igavonó marhát s egy tehenet adatott, valamint mindenemű vetőmagot és gazdasági eszközöket is oly feltétellel, hogy ezeknek árát lassankint visszafizessék az illetők, a földbirtokért pedig tartozzanak évenként 12 napszámot tenni a radoutzi uradalomnak. (Mindamellet nemzetiségünk s közigazgatási állapotainkra nézve nagyobb nyeresémet leendett, hahogy József császár ezen székely atyánkfiait nem Bukovinába, hanem az akkor eléggé néptelen Bánátba telepíti. Volt ott is elég koronajószág, melyekre meg külországiakat — hála isten most már jó és munkás hazafiakat — telepítettek. Szerk.)

— (*Ceylon szigetének némely részén*) a többnőjűség ellenében a többférjűség uralkodik. Némely nőnek 8—10 férje is van, azaz hogy 8—10 férfi vesz egy feleséget. Ennek oka egy részt a férfiak aránytalan nagy száma, más részt a szegénység. A ceyloni nők nagyon szeretik a fényes csecebecsüket és szépszövetű ruhákat. Nem ritkaság, hogy a legszegényebb nő inkább éhezik, csak hogy minél több arany és ezüst-pénzt fűzhessen nyakába; e mellett dologtalanok, s a nők munkáit is a férfiak osztják. A gazdagságot a pálmafák után számítják. Minél több pálmafája van valakinek, annál nagyobb gazda. A 8—10 pálmafás már crösusi hírben áll. Ha az egy pálmafa-birtokos 7—8 fiut hagy maga után, a fát nem vághatják annyifelé, s a gazdaságnak egy tagban kell maradni. A testvérek ilyenkor egy nőt választanak, s e nő nem sokára

uralkodik fölöttük, kiszabja teendőiket. A gyermekeket minden férfi egyiránt szereti, s a gyermekek minden férfit „apa“ címmel ruháznak föl.

— (*Érdekes antique szobrokat*) találtak Nápoly mellett nem messze a tengerparttól. Egy raktár építése alkalmával, két ölnyi mélységben három szoborműre akadtak. Az egyik egy szép Appollófej, a másik Diana három lábnyi magasságu alakja, a harmadik Európát ábrázolja a bika hátán. Az első úgy látszik egy egész szobor töredéke, s a fej után itélve, az egész egyike lehetett a legnagyobb szoborműveknek, melyek a régi korból fennmaradtak; a balváll megvan s ezen a lant két szarva látszik a mint azt hihetőleg magához szorítva tartotta; arca tiszta, ép, de egyik füle a kiásás alkalmával tetemes sérülést szenvedett, minthogy elég korán észre nem vétetvén, a munkás kétszer vágott hozzá a csáklyával. Diana egészen épen került ki, csak a vadászeb egyik első lába van megsérülve, ez azonban nem a kiásás alkalmával történt. Beeses műnek mondják, mely nagyon megérdemli a figyelmet. A harmadik sokkal durvább faragvány s míg az első tiszta fehér márvány, ez utóbbi tarka márványból van faragva; hogy ez is antique volna, kétségbe vonják. E szobrok az újabb időben kerülhettek a földbe; erre mutatnak legalább a vas szerszámok alakjai, melyeket körülöttök találtak. Mindhárom a nápolyi muzeum érdekességeit szaporítja.

— (*Nevezetes karperece van*) Viktoria angol királynőnek, melynek értéke s a hozzá kötött emlék egyaránt nagy. A remek finomságu arany ékszer négy gyémánt ékesíti, melyek szépségben egymással vetekednek. Legnagyobb értéküket azonban azon tulajdonosaiktól nyerik, kiknek egykor birtokában voltak. Így az egyik gyémánt a magas női erényei és szeretetreméltósága miatt az angol nép előtt feledhetlen walesi hercegnő, Charlotte Augustáé volt. A másodikat és harmadikat Franciaország szerencsétlen királynője, a nyaktiló alatt elvérzett Mária Antoinette hordozá; a negyedik gyémánt szintén egy ünnepelt koronás hölgy homlokát díszítette, kit az előbbivel hasonló szomorú végzet ért; ez Stuart Máriaé volt, s később ismét egy királyé, kinek hatalma azonban bátyjával egyszerre letűnt; József Napoleoné. Viktoria királyné csak nagy ünnepélyek alkalmával szokta hordani e fölötte nagybecsű és emlékezetes ékszer.

— (*Róbert Eliz meghalt.*) Maga Róbert Eliz nem volt nevezetes egyéniség, de azért Franciaországban jól ismerték nevét. Róbertnek, a papírgép föltalálójának leánya volt. Atyja volt az első, ki a

régi durva meritett papírok helyett finom, sima papírokkal állott elő, s kitalálta módját, mint kelljen e roppant kellendőségű és napról napra nélkülözhetlenebb írószert minél gyorsabban gyártani. Mindazáltal szegény állapotban halt meg, leánya pedig egy nőintézetet tartott, s annak jövedelméből tartotta fen magát. Agg kora azonban innen is csakhamar leszoritotta, s 1858-ban Dreutbben oly nyomorban élt, hogy Párisban gyűjtést rendeztek számára. Az akkor begyűlt összegből éldegelt mostanáig s még 3000 frankot hagyott hátra. A Bretagne egyik kis tengerparti városkájában halt meg a mult hó végén s 70 éves volt.

— (A washingtoni törvényszék) közelebb két nevezetes ítéletet hozott. Az egyiket madame M. R. részére, ki mr. V. T.-t rágalmazással vádolta. Az esküdtszék úgy találta, hogy V. T. csakugyan rágalmazó volt, mikor a hölgy szerelmével dicsekedett, s két havi börtönre ítélte, e mellett pedig a dicsekvő szavak visszavonására és a hölgy megkövetésére. A vádlottnak nyílt tárgyalás alkalmával roppant hallgatóság előtt kellett beismerni, hogy — hazudott. A másik ítélet G. H. ügyvédet sujtja, ki valamely csalással vádolt egyént védelmezett. A pör folyamából kitűnt, hogy az ügyvéd jól ismerte a család egész körülményét, s tudta, hogy igaztalan ügyet védelmez. Az ítélet, mint igazta-

lan ügy védőjét s rossz lelkiismeretű embert, három havi fogsággal s ügyvédeskedésének egy évi felüggesztésével bünteti.

— (Az egyiptomi alkirály) Alexandriában muzeumot állittat, melyben csupán Egyiptom régiségei lesznek összegyűjtve. A lakosokat jutalmakkal kecsegteti, ha a kezük közt levő, vagy ásások közben található érdekességeket Alexandriába küldik.

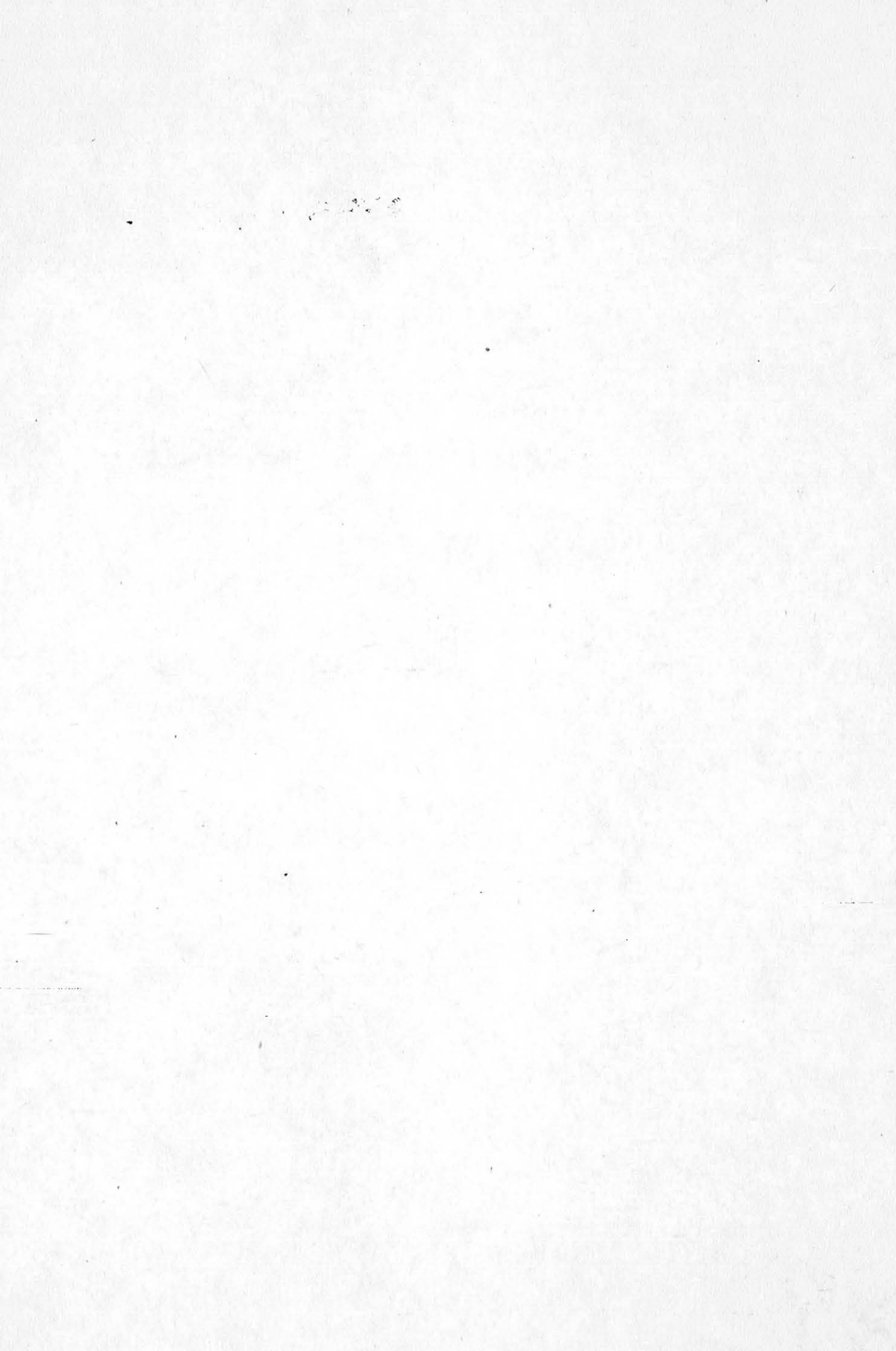
— (Nevezetes kunyhó.) Az a kis házikó, melyben I. Péter orosz cár, mint hajóács lakott, még mindig meg van Saardamban, és még igen sokáig meg fog maradni, mert egy pompás épület van fölibe emelve, s így az idő romboló hatalmától lehetőleg megkímélve. A két szobácska és bútorzata a régi, csupán egy 20 kötetes könyvtár idegen. E 20 kötet azok neveit őrzi, kik e helyet meglátogatták s látogatásukat nevek bejegyzésével örökítették meg. A nevek közt ott találhatók: I. Pál orosz cár, II. József austriai császár, III. Gusztáv svéd király, I. Napoleon, (a ki Saardamot a nagy férfiú iránti tiszteletből várossá emelte); továbbá I. Sándor orosz cár, ki a közelébb elhunyt belga király és királynővel vándorolt e helyre, s a „Petro magno“ fölirattal ellátott márvány táblát sajátkezűleg falazta be a kemence fölé.

Az első felelős magyar miniszterium névalírásaihoz.

Lapunk mult évi folyama 51-dik számában közzétettük az első felelős magyar miniszterium névalírásait; akkor azonban *gr. Batthyány Lajos* miniszterelnök s *hg. Eszterházy Pál*, a király személye körül levő miniszter névalírása nem lévén birto-

knukban, azokat nem adhattuk. Most két t. előfizetőnk szivességéből azon helyzetben vagyunk, hogy ime az alábbi másolatokkal a miniszterek aláírásainak sorát kiegészíthetjük. A második aláírás: *Paulus Princeps Eszterházy*.

egy művelt és irodalommal is foglalkozó ifju férfit ajánlhatunk, kiről felvilágosítás szerkesztőségünk szívesen nyújt.

— (Asbóth János „Egy bolyongó tárcájából,“) című két kötetes, eredeti eszmék, egészséges világnézet s jó humorral fűszerezett utleírására mai számunkhoz van az előfizetési fölhívás mellékelve, melyet szerző édes atyja, lapunk jeles és érdemteljes munkatársa bocsát ki. E műből volt már mutatóközlöny közölve a „Fővárosi Lapok“-ban, melynek szerkesztője arról a legnagyobb elismeréssel nyilatkozott. Jövő számunkban mi is közlünk Asbóth Jánostól egy cikket s az a mi szavainknál jobban fogja ajánlani szerzőjét. Felhívjuk tehát t. olvasóink figyelmét mind a cikkekre, mind az előfizetési fölhívásra.

— (Az akadémiában megüritült elnöki székre) jelőltül b. Eötvös Józsefet, eddigi alelnököt emlegetik. Igazgató tagokul pedig az elhunyt b. Józsika Miklós, id. Bartal György és gr. Desseffy Emil helyébe e hó 21-dikén gr. Festetics Györgyöt, Lónyay Menyhértet és gr. Szécheny Antalt választották meg.

— (Magyar izraelita hitszónok Pesten.) A helybeli izraelita hitközség elhatározta, hogy évi 1500 frt díjazással oly magyar hitszónokot fog alkalmazni, ki a főrabbinak nem alá, hanem mellérendeltje lesz.

— (Szeszecséltenségi statistika.) Az atlanti tengeren a múlt év folytán 93 gőzös veszett el; 30 angol, 15 francia, 12 amerikai, 8 olasz, 6 hollandi; a többi különböző lobogóju volt.

— (Egy kis népvándorlás.) Franciaország különböző vidékeiről oly tömegesen költözködnek Párisba és környékére, hogy a kormány megparancsolta a maireknek (polgármesterek), miszerint e költözködések minden áron meggátolják. E vándorlás oka, hogy Párishoz közel a munkát jobban fizetik s a dolgozó kéz több foglalkozást kap.

— (Uj óriás.) Az óriások száma egyre szaporodik; ezek közé tartozik Hales Róbert is, a ki 7 láb és 6 ujjnyi magas, nehézsége pedig 5 mázsa. Havreban van jelenleg, s a mi ép oly nevezetes mint magassága, hogy nem pénzért mutogatja magát, miután vagyonos angol eredetű. Az utcán azonban csak bérkocsin szokott járni, fölötte kellemetlennek találván a bámész tömeget. Ő magassága házasodni akar.

Irodalom.

— („Ormódy Bertalan újabb költeményei“) Pest, nyomtatott Pollák testvérekénél. A bírítékon sem a bizonyos neve, sem a könyv ára nincs kitéve s így azt hisszük, hogy az csak az előfizetők kielégítésére nyomtatott. A meglehetősen terjedelmes kötetben — bár a pongyolaság nagyon észrevehető rajtuk — több csinos költeménnyel s itt-ott sikerült sarcasmussal találkozunk, mint például „A varsói kripták“ (Murawlew monologja) feliratában, mely így hangzik:

Hah iszonyu, hah átkozott!
Dicsőségemnek vége;
Nem én vagyok többé a cár
Leghíresebb vezére.
A muzsika nép eddig csodált
S a cár magas kezével
Felékitette mellemet
Az András-rend jelével.
Tamerlán-módon üldözém

A hűtlen lengyel népet;
Előlem csak a sir adott
Ő néki menedéket,
Csupán a sir; de ott megállt,
Ott elszibbadt hatalmam;
E gyöngeség miatt ime
Hős Berg kitett most rajtam.
Mert ő a kriptát feltöri,
Leszáll a sir honába;
Holt lázadóknak csontjait
Feldulja, összehányja.
Oh nagy, dicső Berg, tégedet
Csodál az alvilág is;
Te vagy, te vagy az igazi
Nagy muzsika generális!

— (Hartleben Adolf kiadásában) a „Magyar eredeti regénytár“ 14. 15. és 16-dik füzeté most jelent meg s Abrai Károly „A nagy kasafiak“ című háromkötetes regényes korrajzát tartalmazza a nem régmúlt évtizedből; e mű ára 2 ft 80 kr. Abrai e korrajza igen érdekes, s a mennyiben a kötetek átlapozása után mondhatjuk, nemcsak vonzó, de tanulságos olvasmányt is képez; ajánljuk a közönség figyelmébe.

— (A „Protestáns népiszkolai közlöny“) első füzetét megkaptuk. Szerkesztője Nagy László, főmunkatársa Árvai József. Megjelenik 8. Patakon, évenként 8 füzetben, 40 iven s előfizetési ára egész évre 3 ft.

— (Mátray Ernő munkatársunk), kitől mai számunk is igen kedves közleményt hoz, „A magyar íróvilágból“ cím alatt igen érdekes munkán dolgozik, mely régibb íróink életére vonatkozólag memoire-szerű följegyzéseket fog tartalmazni. Ezen munka alatt levő műből már lapunk tavalyi folyamában is jelent meg egy cikk „A főhi dal szülőhelye“ címmel.

— (A „Magyar Bazar“) 2-ik száma is beküldetett hozzánk szép színezett divatképpel. E fényesen kiállított lap nagy hódításokat tesz, nemcsak vidéken, de fővárosi delnőink salonjaiban is. Ára évnegyedenként 2 frt, s miután feles számban nyomtatott, még mindig előfizethetni rá (barátok tere 7. sz. a.)

Zeneművek.

— (Rózsavölgyi és társa műkereskedésében) a zongorára négy kézre alkalmazott „Nyitányok“ második tömött kötete is megjelent. Összesen 19 nyitányt tartalmaz Bellini, Boieldieu, Donizetti, Gluck, Gounod, Herold, Kreutzer, Mohul és Mozarttól.

— (Ugyancsak e kiadónál jelentek meg): 1-ör. „Egy a nemzet“, eredeti csárdás, zongorára szerző Poor Vilmos; ára 60 kr.; 2-ör. „A száműzött vágya“, és „Szabadság csillaga“, zongora kísérettel szerző Herdy Ferenc, az első magyar-német daltársulat karmestere.

Nemzeti színház.

Elbádasra ki vannak tűzve: jan. 23. Két pisztoly. 29. Edda, 2-szor. 30. Ernani. 31. Herodes, 3-szor. Február 1. Lammermoori Lucia. 2. Arcátlanok. 3. Hugonottok.

Szerkesztői üzenetek.

— A „Magyar hölgy“ s a többi szerzőjének. A gondos igyekezetnek nyomát látjuk, s ép ez okon a legkitünőbb bel- és külföldi költők és költészettanok buvárlatát ajánljuk. — Mindkét dologra nézve intézkedtünk.

— Aradra: Cs. A-nak. A képat köszönettel vettük a leírással együtt. Az F. G.-ra vonatkozó rajz és közlemény be- küldését kérjük.

— Zay-Ugróca: B. L-nak. Örömmel látjuk a többit is, azonban a nagy közönség kedvéért kívánatos lenne azokat mai helyesírás szerint lemásolni. Ez eredetiségükből mit sem von le.

— Komáromba: „Egy előfizetők“-nek. Jó, de e nemben régi szerzőktől annyi áll rendelkezésünkre, hogy közlését meg nem ígérhetjük.

(Folytatása a tulsó oldalon.)

— *Erős Józsefnek*. Es álnév alatt régi írók hiszünk lap-pangani; a kifejezésekben nyilatkozó erő, az egész folyó-konytsága és alakítása erre mutat. Közlése azonban elvünk ellen van, mert az öngyilkosságot nem csak szóval kárhoz-tatjuk, de jogosultságát cikkben, érvekkel is tagadtuk.

— *Szathmárra*: V. Gy.-nek. Lapunk mult évi folyamából teljes számú példánnyal már nem szolgálhatunk, de hisz-szük, hogy kiadóhivatalunk alábbi felszólításának sikere less.

— *B.-Csabdra*: M. M.-nak. Az igen szép képet közölni fogjuk; egyébiránt a levél egyéb pontjaira vonatkozólag ma-gán levelet írtunk.

— *Stanislerára*: H. G.-nek. Minthogy fenntartása nem volt kikötve, sajnálkozásunkra megsemmisítettük.

— *„Desseoffy emlékére“*: elkésett. Életirátunk s az „Egy hét története“ kegyeletesen emlékezett meg róla.

— *Pesten*: L. Ö.-nek. Eugénia francia császárnéről már so-kat írtak. A többi cikk sem való lapunkba — nagyon elvont tárgyunknál fogva.

— *Mármaros-Szigetre*: B. P.-nak. Idegen tárgyoknak bő-veben vagyunk. Kérjük az ígért hazaiakat, s akkor mi is — azonnal.

— *Pesten*: B. F.-nek. Nem közölhet.

— *B. Fűredre*: F. J.-nek. A figyelmetlenség nagy elfog-

laltságunknak rovandó fel. Becses nevét egész évre jegyez-tettük be.

A t. előfizetőkhez.

„Dobozy“ című jutalomképünkre vonatkozólag tisztelettel tudathatjuk, miként azon kellemes, de némileg zavart hely-zetben vagyunk, hogy ez év elején oly tömegesen küldettek be kiadó-hivatalunkhoz a csomagolási s bélyegilleték fejében a 30 kros, s új előfizetőink részéről is oly nagy számmal tör-téntek és történnek e képre 1 ft 30 kr-jával a megrende-lések, miként az elküldést (bár a csomagolással s postára adással több egyén foglalkozott), egyszerre és azonnal nem lehetett teljesíteni. Mostanig azonban már minden megren-delést és felszólalást kielégítettünk s az újabb igényeknek azonnal megfelelhetünk. (A kiadóhivatal.)

— *Csodrára*: t. Buksay Antal urnak. Sziveskedjék lepe-csételetlen reclamatióban tudtul adni, mily név alatt járt ed-dig. E nélkül a hiba helyre nem hozható. (Kiadó-hivatal.)

— *Nagy-Bányára*: t. Csasz Márton urnak. A mult évi folyam 2 dik számával már nem szolgálhat (a kiadóhivatal.)
Kerestetik a „Hazánk s Külföld“ 1865-dik évi tel-jes évfolyama s az Szathmárra t. Varga György urnak a ren-des áron elküldhető. (Kiadó-hivatal.)

Legolcsóbb illusztrált magyar lap, legszebb ingyen műlapokkal.

Előfizetési fölhívás

„HAZÁNK S KÜLFÖLD“

című szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti

KÉPES HETILAP

1866-iki, vagyis második évi folyamára.

Egész évre a díszes színes nyomású jutalomképpel együtt csak 6 frt.

Megemlítjük még, hogy lapunk napjaink érdekes eseményeit kiváló figyelemmel kíséri, s hogy

az országgyűlés alkalmából minden nevezetes ünnepélyt, személyt és eseményt nemcsak leírásban, de díszes képekben is ösmertet,

minél fogva a „HAZÁNK S KÜLFÖLD“ még a politikai lapoknak is mintegy kiegészítő részül tekinthető.

Az új évfolyam egész éves előfizetési, (habár csak félévenként, vagy negyedévenként is fizetnének elő az 1866-ik évre), szintén egy épen ily nagyságu, pompás színnyomatu magyar történeti műlapot fognak jutalmul nyerni, (azonban kéretnek, hogy az előfizetési pénzzel együtt e kép fára göngyöltése és a szállítólevél bélyegilletéke fejében sziveskedjenek 30 krt. is beküldeni. A ki a kiadóhivatalból, a nyugta előmutatása mellett viteti el képét, annak nem szükséges a 30 krt. beküldeni.)

Új előfizetőink különös kedvezményül 1865-iki „Dobozi“ című jutalomké-pünket 1 fttért (s 30 kr. göngyöltési díj) rendelhetik meg.

E kép ára a boltokban 2 frt. 80 kr. — Ily módon alkalmat óhajtunk juttatni t. c. előfizetőinknek, hogy részben in-gyen, részben a legcsekélyebb díjért oly hatásos képekkel díszesíthessék föl falaiikat, melyek költői tárgyaikon kívül tekinté-lyes bírák ítőlete szerint műbecsével is bírnak.

Előfizetési föltételek.

A lap egész évre, a kép postán elküldésével 6 frt. 80 kr.
a kép elküldése nélkül . . . 6 „ — „

Félévre jan.—juliussig . . . 3 „ — „

(A kép fára göngyöltésért a 30 kr. akár a mostani, akár a jul.—dec. félévi összeggel küldhető be.)

Negyedévre jan.—aprillig . . . 1 „ 50 „

A t. gyűjtők minden egyszerre beküldött tíz előfizetés után tiszteletpéldányban részesülnek. Az előfizetési pénzek a „Hazánk s Külföld“ kiadó hivatalába (Barátok-tere 7. sz. a.) bérmentes le-velekben küldendők.

Pest, december 8-dikán, 1865.

Szokoly Viktor,
a „HAZÁNK S KÜLFÖLD“ szerkesztője.

Emich Gusztáv,
m. akad. nyomd., a „HAZÁNK S KÜLFÖLD“ kiadója.

Melléklet: Előfizetési fölhívás A s b o t h J á n o s „Egy bolyongó tárcájából“ című művére.